

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Περιεχόμενα

1.	Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ανήλικοι.....	4
1.1.	Ανάγκη για Άμεση Παρέμβαση και Στρατηγική.....	4
1.2.	Άξονες Σχεδιασμού	5
2.	Διαδίκτυο και Εθισμός των Παιδιών στην Οθόνη.....	5
2.1.	Τεχνολογία και Διαδίκτυο.....	5
2.1.1.	Διαδικτυακές Εφαρμογές και Αλγόριθμοι Τεχνητής Νοημοσύνης.....	5
2.1.2.	Χρήση Προσωπικών Δεδομένων και Μεταδεδομένων	5
2.1.3.	Μηχανισμοί Εξατομίκευσης σε Ανήλικους Χρήστες και Χρόνος Έκθεσης	6
2.1.4.	Εθισμός και Επιπτώσεις στην Υγεία.....	6
2.2.	Θεσμικό Πλαίσιο (Εθνικό, Ευρωπαϊκό, Διεθνές).....	7
3.	Στρατηγικές Κατευθύνσεις για την Προστασία των Ανηλίκων.....	8
3.1.	Επανασχεδιασμός των Εφαρμογών χωρίς Αλγοριθμικό Εθισμό	8
3.2.	Εκπαιδευτικές Δράσεις και Ενημέρωση	9
3.3.	Μέτρα και Μηχανισμοί Προστασίας.....	10
4.	Εθνική Στρατηγική - Σχέδιο Δράσης.....	11
4.1.	Άξονες Υλοποίησης - Δράσεις.....	11
4.2.	Θεσμικές Πρωτοβουλίες σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό Επίπεδο.....	12
4.2.1.	Ρυθμιστικά Μέτρα σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο	12
4.2.2.	Ρυθμιστικά Μέτρα σε Εθνικό Επίπεδο.....	16
4.3.	Ενημερωτικές και Προληπτικές Δράσεις και Έργα	17
4.3.1.	Συστηματική καταγραφή της χρήσης του διαδικτύου πανελλαδικά και της συμπεριφοράς των ανηλίκων ...	17
4.3.2.	Δράσεις ευρείας ενημέρωση του κοινού.....	17
4.3.3.	Καμπάνια Σχολικής Ευαισθητοποίησης - “Ημέρα Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο”	17
4.3.4.	Υλοποίηση εφαρμογής Ψηφιακού Πολίτη για ανήλικους - Kids Wallet:.....	18
4.4.	Χρηματοδότηση (Εθνικά Προγράμματα και Οικονομικό αποτύπωμα)	18
4.5.	Οδικός Χάρτης Υλοποίησης Σχεδίου Δράσης	18
4.5.1.	Οδικός Χάρτης και Ορόσημα	18
4.5.2.	Χρονοδιάγραμμα Σχεδίου Δράσης	19
4.6.	Επικοινωνιακό Σχέδιο Στρατηγικής	20
4.7.	Διαδικασία παρακολούθησης Σχεδίου Δράσης	20
5.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	22
5.1.	Διεθνές νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον	22
5.2.	Θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ για τα δικαιώματα των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον.....	22
5.2.1.	DSA και προστασία των ανηλίκων στην ΕΕ και στην Ελλάδα.....	24

5.2.2.	AI ACT	26
5.2.3.	DIGITAL FAIRNESS ACT	27
5.2.4.	ITU.....	28
5.2.5.	CEN/CENELEC.....	28
5.3.	Λοιπές θεσμικές πρωτοβουλίες Κρατών Μελών της ΕΕ.....	29
5.4.	Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Καλές Πρακτικές	31
5.4.1.	Ευρωπαϊκές (ΚΜ και ΕΕ).....	31
5.4.2.	Διεθνείς	32
5.4.3.	Παραδείγματα απαγόρευσης χρήσης smartphones - Case Studies	36

1. Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ανήλικοι

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός μιας χώρας είναι μια διαδικασία που επηρεάζει οριζόντια όλους τους τομείς της κοινωνίας, όπως την οικονομία, την εκπαίδευση, τη διακυβέρνηση, καθώς και όλες τις κοινωνικές της ομάδες. Ανάμεσα σε αυτές τις ομάδες, είναι και τα παιδιά, η ζωή των οποίων επηρεάζεται σημαντικά, μιας και ο μετασχηματισμός δημιουργεί νέες σημαντικές ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις. Μέσα από την τεχνολογία, οι ανήλικοι αποκτούν πρόσβαση σε εκπαιδευτικά εργαλεία, πληροφορίες και πλατφόρμες που διευρύνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Όμως, ο ψηφιακός μετασχηματισμός φέρνει μαζί του και κινδύνους, όπως η έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο, η παραβίαση της ιδιωτικότητάς τους, η αυξημένη πιθανότητα διαδικτυακής παρενόχλησης, ο εθισμός στην οθόνη, και η επιδείνωση της ψυχικής τους υγείας.

Πράγματι, οι περισσότεροι ενήλικες είναι εξοικειωμένοι με την ηθική και νομική τους ευθύνη να διαπαιδαγωγούν και να προστατεύουν τα παιδιά απέναντι σε κάθε είδους απειλή για τη σωματική και ψυχική τους υγεία, όπως η βία και τα ναρκωτικά. Ωστόσο δεν έχουν αναπτύξει τον ίδιο κώδικα δεοντολογίας αλλά και τα αντανακλαστικά σε ό,τι αφορά τον ψηφιακό κόσμο καθώς δεν έχουν πλήρη επίγνωση των κινδύνων που επιφυλάσσει η περιήγηση σε αυτόν. Πλέον δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, έρχονται αντιμέτωπα με φαινόμενα τα οποία εκτείνονται από τον ψηφιακό εκφοβισμό και τη ρητορική μίσους μέχρι τη σεξουαλική κακοποίηση, την εκμετάλλευση, το επιβλαβές περιεχόμενο και τον εθισμό, παραβιάζοντας τα δικαιώματά τους και απειλώντας την ευημερία και την ασφάλεια τους.

Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης που συντονίζει τις δράσεις του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της χώρας, με οριζόντια ψηφιακά έργα μετασχηματισμού της Δημόσιας Διοίκησης, με δράσεις για τη συνδεσιμότητα, τις ψηφιακές δεξιότητες, την προσβασιμότητα, την τεχνητή νοημοσύνη, κτλ, υλοποιεί παράλληλα δράσεις για την ασφαλή πρόσβαση των πολιτών στα πληροφοριακά συστήματα, δράσεις ενίσχυσης της κυβερνοασφάλειας, αλλά και δράσεις για την προστασία των παιδιών στον ψηφιακό κόσμο. Για να επιτευχθεί ο στρατηγικός αυτός στόχος, εκτός από παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο, απαιτούνται θεσμικές και ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς όπως η ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα ΗΕ, ο ΟΟΣΑ. Αυτό επισήμανε πρόσφατα και ο [Έλληνας Πρωθυπουργός στην 79^η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών](#).

Στο πλαίσιο αυτό, εκπονήθηκε η παρούσα Εθνική Στρατηγική για την προστασία των ανηλίκων από τον εθισμό στο διαδίκτυο, με σκοπό ο ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας μας να ωφελήσει στο μέγιστο βαθμό την κοινωνία και τους ανήλικους, οι οποίοι θα προστατεύονται αποτελεσματικά και θα έχουν πρόσβαση σε ένα ασφαλές, δημιουργικό και υποστηρικτικό διαδικτυακό περιβάλλον.

1.1. Ανάγκη για Άμεση Παρέμβαση και Στρατηγική

Η μακροχρόνια έκθεση στο ψηφιακό περιβάλλον και το διαδίκτυο μέσα από οθόνες και ψηφιακές συσκευές μπορεί να επιφέρει αλλαγές στον αναπτυσσόμενο εγκέφαλο των παιδιών με αρνητικό αντίκτυπο στην υγεία τους. Αυτές οι αλλαγές είναι επιγενετικές, κάτι που σημαίνει ότι το στρες και άλλοι περιβαλλοντικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τη νευρολογική ανάπτυξη με μόνιμες συνέπειες για την υγεία των παιδιών. Είναι πλέον γνωστό από πρόσφατες επιστημονικές μελέτες, ότι τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στο χρόνιο στρες, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε μακροχρόνια προβλήματα υγείας, όπως αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης ψυχικών διαταραχών, άγχος και κατάθλιψη. Τα ψηφιακά μέσα, όταν δεν χρησιμοποιούνται ορθολογικά ή δεν ελέγχονται σωστά, μπορεί να επιβαρύνουν τη ψυχική υγεία των παιδιών, δημιουργώντας έναν «φαύλο κύκλο» άγχους και κακής διαχείρισης της καθημερινής τους ζωής.

Κίνητρο για την εκπόνηση της Εθνικής Στρατηγικής αποτέλεσε η ανάγκη να θωρακίσουμε τους ανήλικους απέναντι στις προκλήσεις του ψηφιακού κόσμου και να **παρέχουμε στα παιδιά και τους νέους ένα ψηφιακό περιβάλλον πλούτησης όπου θα τους αναγνωρίζονται τα ίδια δικαιώματα που απολαμβάνουν και στις άλλες πτυχές της ζωής τους**. Οι ψηφιακές δραστηριότητες παρέχουν σημαντικές ευκαιρίες για κοινωνικοποίηση, μάθηση, ψυχαγωγία, δημιουργική έκφραση και δημοκρατική συμμετοχή. Όμως ο σκόπιμος σχεδιασμός συστημάτων, όπως παρατηρείται ειδικά στις μεγάλες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία καταγράφουν π.χ. σιωπηρά προφίλ χρήστη συμβάλλοντας στην εξάρτηση των παιδιών στην οθόνη, εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους για την υγεία των ανηλίκων. Αυτό συμβαίνει εν αγνοία των άμεσα θιγόμενων, που είναι τα ίδια τα παιδιά, και πολύ περισσότερο συμβαίνει χωρίς καμία συναίνεση από τους γονείς και όσους ασκούν νόμιμα την επιμέλειά τους.

1.2. Άξονες Σχεδιασμού

Για την υλοποίηση της Στρατηγικής αρχικά αποτυπώθηκε και αναλύθηκε με βάση τις πλέον πρόσφατες και έγκυρες επιστημονικές μελέτες η υφιστάμενη κατάσταση σε σχέση με το τις σημερινές τεχνολογίες και τις διαδικτυακές εφαρμογές, τη διαχείριση και εκμετάλλευση δεδομένων και μεταδεδομένων από τις διαδικτυακές πλατφόρμες, τους μηχανισμούς εξατομίκευσης και καταγραφής προφίλ χρήστη, τον έντονο εθισμό από την οθόνη. Στο πλαίσιο αυτό αποτυπώθηκε και το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ενώ μελετήθηκαν επίσης και ευρωπαϊκές και διεθνείς καλές πρακτικές.

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε η επεξεργασία του οράματος και των προτεραιοτήτων της Στρατηγικής και η σταχυολόγηση των στρατηγικών κατευθύνσεων που συμπεριλαμβάνουν προτεραιότητες τόσο για τον αλγοριθμικό εθισμό, όσο και για τις απαιτούμενες εκπαιδευτικές και ενημερωτικές δράσεις καθώς και για τα μέτρα και τους μηχανικούς προστασίας των ανηλίκων.

Βάσει των ανωτέρω, εκπονήθηκε το σχέδιο δράσης μαζί με τον οδικό χάρτη υλοποίησης και τους δείκτες παρακολούθησης. Παράλληλα, αποτυπώθηκαν οι απαραίτητες θεσμικές πρωτοβουλίες, τα έργα προς υλοποίηση, οι πηγές χρηματοδότησης καθώς και η διαδικασία επίβλεψης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης της Στρατηγικής.

2. Διαδίκτυο και Εθισμός των Παιδιών στην Οθόνη

2.1. Τεχνολογία και Διαδίκτυο

2.1.1. Διαδικτυακές Εφαρμογές και Αλγόριθμοι Τεχνητής Νοημοσύνης

Η τεχνητή νοημοσύνη (AI) έχει αναδειχθεί ως ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία των σύγχρονων κοινωνικών δικτύων και των διαδικτυακών εφαρμογών, με την ικανότητά της να αναλύει τεράστιο όγκο δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, να εξατομικεύει περιεχόμενο και να αναλύει συμπεριφορές και συνήθειες χρηστών. Οι βασικές τεχνικές περιλαμβάνουν την επεξεργασία φυσικής γλώσσας (NLP), τη μηχανική μάθηση (ML) και τη βαθιά μάθηση (deep learning), οι οποίες αξιοποιούνται σε ποικίλες υπηρεσίες και λειτουργίες που εξυπηρετούν καθημερινά εκατομμύρια χρήστες παγκοσμίως.

Συγκεκριμένα, η εξατομίκευση περιεχομένου και η σε πραγματικό χρόνο παραγωγή προτάσεων για κατάλληλο και προσαρμοσμένο περιεχόμενο στις μεγάλες διαδικτυακές πλατφόρμες και στα κοινωνικά δίκτυα πραγματοποιείται σήμερα με μοντέλα AI. Αλγόριθμοι βαθιάς μάθησης αναλύουν τη συμπεριφορά των χρηστών, συνεχώς και σε πραγματικό χρόνο, και προτείνουν σχετικό περιεχόμενο, βίντεο και προϊόντα, αυξάνοντας την αφοσίωση των χρηστών, προσφέροντας ατέρμονη περιήγηση (infinite scrolling) σε σχετικό περιεχόμενο, ενισχύοντας τις πιθανότητες αγορών, παραπομπών σε διαφημίσεις ή άλλες εφαρμογές. Αυτές οι τεχνικές χρησιμοποιούνται σε πλατφόρμες όπως το Facebook, το Instagram, το Tik Tok και το YouTube, και είναι βασισμένες σε μεθόδους μη επιβλεπόμενης και επιβλεπόμενης μάθησης που συνεχώς εξελίσσονται και βελτιώνονται με νέα δεδομένα και μεθόδους αυτό-εκπαίδευσης.

Παράλληλα, η δυναμική κατασκευή εξατομικευμένου προφίλ χρήστη, ακόμα και χωρίς να είναι κάποιος συνδεδεμένος σε ένα λογαριασμό (user account), επιτρέπει την εκτίμηση και ανάλυση συμπεριφοράς, διάθεσης, συναισθημάτων, απόψεων, και γενικότερα την παρακολούθηση του προτιμώμενου περιεχομένου και των αλληλεπιδράσεων με περιεχόμενο ή άλλους χρήστες. Τα κοινωνικά δίκτυα εφαρμόζουν τεχνολογίες AI, όπως η ανάλυση συναισθήματος και η επεξεργασία φυσικής γλώσσας (NLP), για την κατανόηση των διαθέσεων και των απόψεων των χρηστών. Η ανάλυση συναισθήματος επιτρέπει στις πλατφόρμες να εντοπίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν οι χρήστες σε οπτικό περιεχόμενο (εικόνες, βίντεο), ειδήσεις ή προϊόντα, ενώ με τη χρήση NLP ανιχνεύονται οι αντιδράσεις του χρήστη (π.χ. σχόλια), απόψεις, συμπεριφορές, συνήθειες.

2.1.2. Χρήση Προσωπικών Δεδομένων και Μεταδεδομένων

Τα κοινωνικά δίκτυα και οι διαδικτυακές πλατφόρμες και εφαρμογές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη συλλογή και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τους (ακόμα και χωρίς σύνδεση σε προσωπικό λογαριασμό) χρήστες, για να προσφέρουν εξατομικευμένες

υπηρεσίες, να βελτιώνουν την εμπειρία των χρηστών και να υποστηρίξουν μοντέλα στοχευμένης διαφήμισης. Παρά την ευκολία που προσφέρουν στους χρήστες, αυτές οι πρακτικές εγείρουν σημαντικά ζητήματα σχετικά με την προστασία της ιδιωτικότητας, την ασφάλεια των δεδομένων και την ηθική χρήση των προσωπικών πληροφοριών, ειδικά για του ανήλικους. Συγκεκριμένα, η συλλογή προσωπικών δεδομένων, όπως οι προτιμήσεις, η τοποθεσία, οι δημογραφικές πληροφορίες και το ιστορικό περιήγησης, επιτρέπει στα κοινωνικά δίκτυα και στις εφαρμογές να δημιουργούν εξατομικευμένες εμπειρίες για τους χρήστες, αυξάνοντας έτσι την αφοσίωση των χρηστών, τη διάρκεια χρήσης και την πιθανότητα αγορών μέσω διαφημίσεων. Οι διαφημιστικές εταιρίες συνεργάζονται με τις πλατφόρμες κοινωνικών δικτύων, οι οποίες παρέχουν ακριβείς πληροφορίες για τις προτιμήσεις και τις συνήθειες των χρηστών, επιτρέποντάς την στόχευση συγκεκριμένων κοινών, ηλικιών, προφίλ χρηστών. Η πρακτική αυτή εγείρει ανησυχίες για τον τρόπο με τον οποίο τα προσωπικά δεδομένα χρησιμοποιούνται για την κερδοφορία των εταιρειών όπου ειδικά για τα παιδιά η μη ορθολογική χρήση του διαδικτύου μπορεί να οδηγήσει σε εθισμό στην οθόνη και σε κλονισμό της ψυχικής τους υγείας.

2.1.3. Μηχανισμοί Εξατομίκευσης σε Ανήλικους Χρήστες και Χρόνος Έκθεσης

Η εξατομίκευση μέσω μηχανισμών profiling σε ανήλικους χρήστες του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα που συνδέεται άμεσα με την ιδιωτικότητα, την ψυχική υγεία και την ασφάλεια των ανηλικών στο διαδίκτυο. Τα κοινωνικά δίκτυα εφαρμόζουν προσαρμοσμένα προφίλ στους χρήστες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών, προκειμένου να προσαρμόζουν το περιεχόμενο στις προτιμήσεις τους. Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε αυτές τις τεχνικές. Έτσι, τα δεδομένα τους χρησιμοποιούνται εντέλει για την χειραγώγησή τους, την αύξηση της έκθεσής τους στην οθόνη, τον εθισμό.

Ο χρόνος έκθεσης σε εφαρμογές διαδικτύου και στην οθόνη αυξάνεται συνεχώς και ραγδαία, μια και οι ανήλικοι αποκτούν όλο και περισσότερο πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω κινητών συσκευών, ενώ η χρήση των κοινωνικών δικτύων αποτελεί πια αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς τους. Σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF (2020), περίπου το ένα τρίτο των χρηστών διαδικτύου σε όλο τον κόσμο είναι ανήλικοι κάτω των 18 ετών. Η δημοτικότητα των κοινωνικών δικτύων, όπως το TikTok, το Instagram, το Snapchat, το Facebook, αυξάνεται συνεχώς μεταξύ των ανηλικών. Πάνω από το 80% των ανηλικών παρακολουθεί περιεχόμενο στο YouTube. Αυτές οι πλατφόρμες έχουν γίνει για πολλούς νέους ο κύριος τρόπος επικοινωνίας και πληροφόρησης, αντικαθιστώντας τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης.

Συνεπώς, η χρήση του profiling σε ανήλικους έχει σημαντικές επιπτώσεις, καθώς τα προσωπικά δεδομένα των ανηλικών μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να δημιουργηθούν προφίλ που επηρεάζουν τις αποφάσεις και τις προτιμήσεις τους. Καθώς οι ανήλικοι βρίσκονται σε κρίσιμο στάδιο της ανάπτυξής τους, είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στην πίεση των συνομηλίκων και στις προωθητικές τακτικές του ψηφιακού μάρκετινγκ, ενώ ο εθισμός στην οθόνη αποτελεί ισχυρό πλήγμα στην υγεία τους.

2.1.4. Εθισμός και Επιπτώσεις στην Υγεία

Η αυξημένη έκθεση των παιδιών στις οθόνες έχει δημιουργήσει πλέον μια έντονη ανησυχία σχετικά με τις επιπτώσεις στην υγεία και την ανάπτυξή τους. Πρόσφατη έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας¹ υπογραμμίζει την ανάγκη για πιο ορθολογικές διαδικτυακές συνήθειες των παιδιών, ενώ περιγράφει την άκρως προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που συνδέεται άμεσα με συμπτώματα εθισμού. Τα συμπτώματα αυτά περιλαμβάνουν την αδυναμία ελέγχου της διάρκειας χρήσης των διαδικτυακών εφαρμογών και των κοινωνικών δικτύων, την παραμέληση άλλων δραστηριοτήτων υπέρ της επαφής και αλληλεπίδρασης με την οθόνη και τις ψηφιακές εφαρμογές. Πρόσφατες, επίσης, επιστημονικές δημοσιεύσεις δείχνουν ότι η εκτεταμένη χρήση ψηφιακών συσκευών από ανήλικους επηρεάζει τόσο την ψυχική όσο και τη σωματική τους υγεία, καθώς επίσης και την κοινωνική τους ζωή. Συγκεκριμένα, η υπερβολική έκθεση στην οθόνη και τις διαδικτυακές εφαρμογές έχει συνδεθεί με την αύξηση του άγχους, της κατάθλιψης και των διαταραχών του ύπνου στα παιδιά και τους εφήβους. Ο εθισμός στις οθόνες μπορεί να προκαλέσει αλλαγές στη διάθεση και δυσκολία στη διαχείριση των συναισθημάτων. Η υπέρμετρη χρήση των κοινωνικών δικτύων συντελεί στην έντονη σύγκριση με τους συνομηλίκους, κάτι που οδηγεί συχνά σε αρνητικά συναισθήματα και

¹ *Teens, screens and mental health: New WHO report indicates need for healthier online habits among adolescents*, 25 September 2024, <https://www.who.int/europe/news/item/25-09-2024-teens--screens-and-mental-health>

πτώση της αυτοεκτίμησης. Παιδιά που περνούν πάνω από δύο ώρες την ημέρα στις οθόνες έχουν αυξημένες πιθανότητες εμφάνισης συμπτωμάτων κατάθλιψης και άγχους, λόγω της αίσθησης ότι πρέπει να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της κοινωνικής σύγκρισης. Η συνεχής ροή ειδήσεων, οι συγκρίσεις και η πίεση για περισσότερα 'likes' και αποδοχή από άλλους έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη συναισθηματική τους ισορροπία.

Παράλληλα, η χρήση των συσκευών πριν τον ύπνο επηρεάζει την ποιότητα του ύπνου τους, κάτι που επιδρά αρνητικά στη σωματική και ψυχική τους υγεία. Η μπλε ακτινοβολία που εκπέμπεται από τις οθόνες αναστέλλει την παραγωγή μελατονίνης, της ορμόνης που βοηθά στον ύπνο, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση του ύπνου και τη διαταραχή της διάρκειας και της ποιότητάς του. Έρευνα έχει δείξει ότι παιδιά που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συσκευές τουλάχιστον μία ώρα πριν κοιμηθούν έχουν 60% αυξημένο κίνδυνο να εμφανίσουν προβλήματα ύπνου, όπως αϋπνία και υπνηλία κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Η καθιστική ζωή που συνδέεται με την υπερβολική χρήση των ηλεκτρονικών συσκευών και οθονών συνεισφέρει στην αύξηση των ποσοστών παιδικής παχυσαρκίας και άλλων χρόνιων παθήσεων, όπως ο διαβήτης τύπου 2 και τα καρδιαγγειακά προβλήματα. Έρευνες δείχνουν ότι παιδιά που περνούν πάνω από 2-3 ώρες ημερησίως σε οθόνες έχουν αυξημένες πιθανότητες για μειωμένη φυσική δραστηριότητα, κάτι που οδηγεί στην αύξηση του σωματικού βάρους. Ο εθισμός στην οθόνη μπορεί επίσης να επιφέρει επιπτώσεις στην όραση, λόγω της συνεχούς έκθεσης σε οθόνες και τις σχετικά μικρές αποστάσεις, με αποτέλεσμα την εμφάνιση συνδρόμου ξηροφθαλμίας και την αύξηση της μυωπίας στα παιδιά.

Τέλος, η εκτεταμένη χρήση ψηφιακών συσκευών έχει επίσης αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών. Η έλλειψη άμεσης επαφής με τους συνομηλικούς και η αντικατάσταση της προσωπικής αλληλεπίδρασης με διαδικτυακή επικοινωνία περιορίζουν την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και των κοινωνικών δεξιοτήτων. Παιδιά που περνούν μεγάλο μέρος του χρόνου τους μπροστά σε οθόνες τείνουν να έχουν λιγότερες διαπροσωπικές δεξιότητες και δυσκολεύονται περισσότερο να αλληλεπιδράσουν σε κοινωνικά περιβάλλοντα εκτός του διαδικτύου.

Αυτή η αυξητική έκθεση των ανηλίκων στις οθόνες, εάν συνεχιστεί, μπορεί να έχει εκτεταμένες συνέπειες στην ανάπτυξή τους και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία τους. Επιπλέον, η προβληματική χρήση των κινητών συσκευών σχετίζεται και με τις παρατηρούμενες λιγότερες και πιο αργοπορημένες ώρες ύπνου, επηρεάζοντας δυνητικά τη συνολική υγεία και την ακαδημαϊκή απόδοση των ανηλίκων.

2.2. Θεσμικό Πλαίσιο (Εθνικό, Ευρωπαϊκό, Διεθνές)

Τα δικαιώματα των παιδιών περιλαμβάνονται στη **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών** του 1989 (UNCRC), στην οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Σύμβαση ορίζει ως παιδί κάθε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών και ορίζει ότι το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις ενέργειες που αφορούν τα παιδιά.

Το 2021 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ενέκρινε το [Γενικό Σχόλιο Νο. 25 \(2021\)](#) για τον τρόπο εφαρμογής των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον και με βάση τη [Γενική παρατήρηση αρ. 16](#) σχετικά με τις ευθύνες των επιχειρηματικών παρόχων. Επιπλέον, στην ΓΣ του ΟΗΕ τον Νοέμβριο 2023 πέρασε ομόφωνα ψήφισμα για επικαιροποίηση του Γενικού Σχολίου 25, όπου αναφέρονται ρητώς πλέον οι ευθύνες των εταιρειών που παρέχουν ψηφιακές υπηρεσίες.

Επιπλέον, στην ΕΕ τέθηκε σε πλήρη ισχύ η Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες, η οποία εξουσιοδοτεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εθνικές αρχές να επιβάλλουν στις μεγάλες διαδικτυακές (επιγραμμικές) πλατφόρμες την διασφάλιση υψηλού επίπεδου προστασίας της ιδιωτικότητας, της ασφάλειας και της προστασίας των παιδιών, κυρίως στην κατεύθυνση των προσωπικών δεδομένων, των μηχανισμών εξατομίκευσης (profiling), την αποτροπή εθισμού και χειραγώγησης μέσω ασαφών παραπλανητικών προτύπων (dark patterns). Ταυτόχρονα, υπάρχει μια πληθώρα πρωτοβουλιών και ρυθμιστικών πλαισίων σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο (στο **Παράρτημα 1** παρουσιάζεται μια σύνοψή τους).

Το πρόβλημα, όμως, παραμένει οξύ, κυρίως γιατί δεν έχει δοθεί η αρμόζουσα σημασία στην διασφάλιση της ασφάλειας των ανηλίκων ήδη από τα στάδια σχεδιασμού των ψηφιακών εφαρμογών που θα αποθαρρύνουν εθιστικές συμπεριφορές, ενώ ότι ρυθμιστικές πρωτοβουλίες που έχουν ήδη παρθεί δεν έχουν εφαρμοστεί πλήρως ή καθόλου.

Μικρή εξαίρεση αποτελούν νομικά και ρυθμιστικά πλαίσια που επιτρέπουν τον σχεδιασμό εφαρμογών κατάλληλα προσαρμοσμένες στην ηλικία του χρήστη (Age-Appropriate Design, πχ. για ηλικίες κάτω των 18 ετών), όπως ήδη ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Καλιφόρνια, στο Μαϊάριλαντ των ΗΠΑ, ενώ βρίσκονται στην τελική φάση έγκρισης στην Ινδονησία. Αξίζει τον κόπο να αναφερθεί, ότι σε αυτές τις περιπτώσεις όπου μπήκαν σε ισχύ αυτοί οι λεπτομέρειες και συγκεκριμένοι κανόνες, πολλές εταιρείες προσαρμόσαν σε μεγάλο βαθμό την λειτουργία των υπηρεσιών που προσφέρουν, με μετρήσιμο θετικό αντίκτυπο στην κατάσταση των παιδιών (βλέπε **Παράρτημα 1**, Ευρωπαϊκές και Διεθνής Καλές Πρακτικές).

Οπότε, βασικό ερώτημα και επιδίωξη αποτελεί το πώς, με τι κατευθύνσεις και με ποιες δράσεις μπορεί να αξιοποιηθεί θετική διεθνής εμπειρία, ενώ ταυτόχρονα λόγω της υπερεθνικής φύσεως του προβλήματος, πώς μπορεί η Ελλάδα να προωθήσει μετρά βασισμένα στην μέθοδο του Age-Appropriate Design σε περιφερειακό (ΕΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης) και σε διεθνές επίπεδο (ΟΟΣΑ, ΟΗΕ).

3. Στρατηγικές Κατευθύνσεις για την Προστασία των Ανηλίκων

3.1. Επανασχεδιασμός των Εφαρμογών χωρίς Αλγοριθμικό Εθισμό

Αποτελεί ηθική επιταγή να επανασχεδιάσουμε τον ψηφιακό κόσμο, θέτοντας τις ανάγκες των παιδιών στο επίκεντρο του σχεδιασμού των ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών με στόχο την αποτροπή εθιστικών συμπεριφορών. Αν και σε παγκόσμιο επίπεδο, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι τα δικαιώματα του παιδιού ισχύουν τόσο στον φυσικό όσο και στον ψηφιακό κόσμο (όπως αντανακλάται στο [Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης](#) του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο Ψηφιακό Περιβάλλον, το οποίο θεσμοθέτησε το [Γενικό Σχόλιο 25](#)), δεν έχει δοθεί βαρύνουσα σημασία στην ερμηνεία της ασφάλειας των παιδιών από το στάδιο του σχεδιασμού των ψηφιακών προϊόντων και προς την εξάλειψη εθιστικών συμπεριφορών. Επιπλέον, στην ΕΕ τέθηκε σε πλήρη ισχύ η [Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες](#) (Digital Service Act, DSA), η οποία προβλέπει ότι όλες οι διαδικτυακές πλατφόρμες πρέπει να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας της ιδιωτικότητας, της ασφάλειας και της προστασίας των παιδιών, κυρίως όμως μέχρι στιγμής στην κατεύθυνση των προσωπικών δεδομένων, της κατάρτισης προφίλ και την αποτροπή του εθισμού και της χειραγώγησης μέσω των dark patterns.

Δεν θα πρέπει πλέον τα παιδιά να αφήνονται να περιηγηθούν σε έναν κόσμο όπου οι εθιστικές στρατηγικές πειστικού σχεδιασμού -που δημιουργήθηκαν ειδικά για να αιχμαλωτίσουν την προσοχή τους- τα ωθούν σε υπερβολική ενασχόληση εις βάρος της ευημερίας και της ψυχικής τους υγείας. Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από πολλές ψηφιακές πλατφόρμες για να διατηρούν τους χρήστες συνδεδεμένους, όπως η ατέρμονη πλοήγηση σε περιεχόμενο (infinite scrolling), η αυτόματη αναπαραγωγή και οι τεχνικές “nudging”, δίνουν προτεραιότητα σε τεχνικές εθισμού και εξάρτησης έναντι της ασφάλειας των παιδιών. Αυτά τα χαρακτηριστικά, βαθιά ενσωματωμένα στους μηχανισμούς απόσπασης της προσοχής, είναι σκόπιμα και επικίνδυνα, δημιουργώντας συνήθειες οι οποίες εκμεταλλεύονται τρωτά γνωστικά χαρακτηριστικά των παιδιών².

Σήμερα, τα παιδιά συχνά αφήνονται να διαχειριστούν αυτές τις προκλήσεις μόνα τους, ενώ οι εταιρείες τεχνολογίας αποποιούνται την ευθύνη παρέχοντας δυνητικά δυνατότητες περιορισμού όπως γονικούς ελέγχους, στατιστικά στοιχεία χρήσης και όρια χρόνου οθόνης. Αν και αυτά τα εργαλεία μπορεί να είναι χρήσιμα, ρίχνουν το βάρος στους ήδη υπερφορτωμένους γονείς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, απευθείας στα ίδια τα παιδιά. Αυτή δεν συνιστά μια βιώσιμη ή ηθική λύση. Οι μεγάλες πλατφόρμες και **οι ψηφιακές εφαρμογές πρέπει να αναλάβουν την κύρια ευθύνη για τη**

² Σύνοψη της απόφασης της Επιτροπής της 5ης Αυγούστου 2024 σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 71 του κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 (Υπόθεση DSA.100121 — Πρόγραμμα ανταμοιβών TikTok Lite Rewards), Συμπέρασμα (στ. 17): «Η δέσμευση απόσυρσης διασφαλίζει ότι ο πάροχος του TikTok θα συμμορφωθεί με τα άρθρα 34 και 35 του κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065, δεδομένου ότι η απόσυρση του προγράμματος ανταμοιβών TikTok Lite Rewards καταργεί ουσιαστικά τα χαρακτηριστικά ανταμοιβής και κινήτρων του εν λόγω προγράμματος, συμπεριλαμβανομένης της συνδυασμένης χρήσης των εργασιών και των πολλαπλών παραπλανητικών μοτίβων που προσελκύουν την προσοχή, τα οποία ανταμείβουν άμεσα την τακτική χρήση του TikTok Lite και την εκτεταμένη ενασχόληση με αυτό. Αυτά τα χαρακτηριστικά ανταμοιβών και κινήτρων δημιουργούν, εκ του σχεδιασμού, κίνδυνο προβληματικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και συμπεριφορικού εθισμού, με πραγματικές ή προβλέψιμες σοβαρές αρνητικές συνέπειες για τη σωματική ή ψυχική ευεξία ενός προσώπου, πραγματικές ή προβλέψιμες αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με την προστασία των ανηλίκων και πραγματικές ή προβλέψιμες αρνητικές επιπτώσεις στην άσκηση των δικαιωμάτων του παιδιού. Η Επιτροπή, εκφράζοντας την ανησυχία της για το γεγονός ότι το πρόγραμμα TikTok Lite Rewards συμβάλλει, εκ του σχεδιασμού, σε αυτόν τον κίνδυνο ανάπτυξης προβληματικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και συμπεριφορικού εθισμού, θεωρεί ότι ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά με τη θέσπιση πρόσθετων μέτρων μετριασμού.», <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52024DSA100121>

δημιουργία ενός ψηφιακού κόσμου ο οποίος θα είναι από-σχεδιασμό ασφαλής για τα παιδιά, ακόμα και χωρίς να είναι συνδεδεμένος κανείς σε ένα λογαριασμό (user account), χωρίς επίσης να μεταθέτουν την ευθύνη στους γονείς, στα παιδιά, στους δασκάλους.

Διασφάλιση Ιδιωτικότητας, Ασφάλειας και Προστασίας από Προεπιλογή: Είναι επιτακτικό να διασφαλιστεί για τους ανήλικους ένα υψηλό επίπεδο ιδιωτικότητας, ασφάλειας και προστασίας όταν περιηγούνται στον ψηφιακό κόσμο. Αυτές οι προστασίες δεν πρέπει να είναι προαιρετικές· πρέπει να είναι η βασική προεπιλογή (default). Οι πλατφόρμες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι κάθε συλλογή δεδομένων είναι ελαχιστοποιημένη και ότι κάθε προσωπική πληροφορία είναι πλήρως προστατευμένη μέσω ισχυρών μέτρων ασφαλείας. Ο σχεδιασμός των ψηφιακών υπηρεσιών πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα διαφορετικά στάδια ανάπτυξης του παιδιού, διασφαλίζοντας ότι οι πλατφόρμες μπορούν να ενστερνίζονται το πόσο ευάλωτοι είναι οι ανήλικοι και να μετριάσουν με κατάλληλο σχεδιασμό τους σχετικούς κινδύνους. Αυτή η μετατόπιση των προτεραιοτήτων -από εθιστικούς μηχανισμούς στην προστασία- δεν είναι μόνο αναγκαία αλλά και επείγουσα. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι ο ψηφιακός κόσμος σχεδιάζεται με μοναδικό γνώμονα τα πραγματικά πολλαπλά οφέλη για τα παιδιά και όχι για την απόσπαση της προσοχής τους, του χρόνου τους, τον εγκλωβισμό τους. Όταν οι ψηφιακοί χώροι σχεδιάζονται με χαρακτηριστικά που μεγιστοποιούν την δέσμευση και εκμεταλλεύονται την προσοχή των χρηστών, αφήνουν τα παιδιά πιο ευάλωτα τόσο σε βραχυπρόθεσμες βλάβες (όπως προβλήματα ψυχικής υγείας και έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο) όσο και σε μακροπρόθεσμες επιπτώσεις (όπως εθισμός και συμπεριφορικά προβλήματα).

Αντιμετώπιση φαινομένων ψηφιακής ασυμμετρίας και ψηφιακής ευαλωτότητας: Το φαινόμενο της ψηφιακής ασυμμετρίας (digital asymmetry) αναφέρεται σε ανισορροπία δύναμης που υπάρχει στο ψηφιακό περιβάλλον ανάμεσα σε χρήστες και παρόχους. Οι πολύ συνθέτες πολιτικές προστασίας ιδιωτικών δεδομένων και προϋποθέσεις χρήσης καθιστούν αδύνατη την κατανόηση του περιεχομένου και αναγκάζουν τους καταναλωτές να παίρνουν αποφάσεις και να δίνουν τη συγκατάθεσή τους έχοντας περιορισμένες πληροφορίες. Όπως έδειξε και το Νορβηγικό Συμβούλιο Καταναλωτών (Norwegian Consumer Council) σε μια εις βάθος ανάλυση των πολιτικών προστασίας δεδομένων κάποιων από τις πιο μεγάλες πλατφόρμες, δεν προσφέρεται ουσιαστική πληροφόρηση για το πώς ακριβώς προστατεύεται ο χρήστης και η χρησιμότητα της διαφάνειας και της συγκατάθεσης ως τα μόνο εργαλεία για την προστασία των χρηστών και δη των ανηλίκων είναι περιορισμένη. Τα παραπάνω φαινόμενα οδηγούν σε μια κατάσταση ψηφιακής ευαλωτότητας (digital vulnerability) για τον χρήστη και ιδιαίτερα για ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες όπως οι ανήλικοι. Η κατάσταση αυτή ορίζεται ως μια ευαισθησία ως προς την επιρροή που προκαλείται από την ανισορροπία δύναμης ανάμεσα στη σχέση παρόχου και χρήστη που είναι αποτέλεσμα εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων πέρα από τον έλεγχο του καταναλωτή. Εσωτερικοί παράγοντες θεωρούνται ο ψηφιακός αναλφαβητισμός, η υπερπληροφόρηση και οι γνωστικές προκαταλήψεις, ενώ οι εξωτερικοί παράγοντες μπορεί να συμπεριλαμβάνουν το σχεδιασμό του ψηφιακού περιβάλλοντος, την αρχιτεκτονική των επιλογών, την έλλειψη διαλειτουργικότητας ανάμεσα σε υπηρεσίες και τον τρόπο με τον οποίο είναι διαμορφωμένες οι προεπιλεγμένες ρυθμίσεις (default settings). Ο επανασχεδιασμός εφαρμογών χωρίς αλγοριθμικό εθισμό αλλά και τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, προλήψεις και εκπαίδευσης μπορούν να συνεισφέρουν στη μείωση των παραπάνω φαινομένων και να θέσουν και στους μεγάλους παρόχους ένα καθήκον μέριμνας (duty of care), το οποίο προϋποθέτει τόσο την προστασία ανηλίκων από φαινόμενα εθισμού όσα και την ευθύνη των πλατφορμών στο να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να δημιουργείται ένα ψηφιακό περιβάλλον στο οποίο δεν θα υπάρχουν πρόσφορες συνθήκες για τέτοια φαινόμενα.

3.2. Εκπαιδευτικές Δράσεις και Ενημέρωση

Η ασυμμετρία ισχύος μεταξύ των μεγάλων εταιρειών τεχνολογίας και των παιδιών που χρησιμοποιούν τις πλατφόρμες τους είναι έντονη. **Οι εταιρείες σχεδιάζουν προϊόντα και υπηρεσίες στην αιχμή της τεχνολογίας, τα επίπεδα της οποίας και του μηχανισμούς καταγραφής και εκμετάλλευσης προσωπικών δεδομένων δεν μπορούν να κατανοήσουν οι περισσότεροι γονείς ή τα παιδιά.** Αυτές οι εταιρείες κατανοούν πώς να εκμεταλλευτούν τη συμπεριφορά των χρηστών για εμπορικό όφελος, και αυτή η ανισότητα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Τα παιδιά δεν είναι εξοπλισμένα για να περιηγηθούν σε χώρους που είναι σχεδιασμένοι να χειραγωγούν την προσοχή τους, και έχουν σχεδιαστεί για να χειραγωγήσουν την προσοχή τους και δεν μπορεί να αναμένεται από αυτά να αναλάβουν την ευθύνη της προστασίας τους υπό τέτοιες συνθήκες χειραγώγησης.

Αυτή η στρατηγική υπογραμμίζει την ανάγκη οι πλατφόρμες να σταματήσουν να βασίζονται τα κέρδη τους πάνω στο κατάλληλα επιτηδευμένο, εθιστικό ψηφιακό περιβάλλον εις βάρος της ευημερίας των παιδιών. Οι εταιρείες πρέπει να

θεωρηθούν υπεύθυνες για τις στρατηγικές πειστικού σχεδιασμού που χρησιμοποιούν, οι οποίες στοχεύουν ειδικά στη δημιουργία μοτίβων συνήθους χρήσης. Οι ψηφιακές υπηρεσίες που χρησιμοποιούν πιο συχνά τα παιδιά είναι βελτιστοποιημένες για την παραγωγή εσόδων με την αιχμαλώτιση και διατήρηση της προσοχής τους για όσο το δυνατόν περισσότερο. Αυτή η στρατηγική αποσκοπεί σε έναν επαναπροσδιορισμό προτεραιοτήτων, ήτοι τη δημιουργία ασφαλών, δίκαιων προϊόντων που δίνουν προτεραιότητα στην ευημερία των παιδιών.

Ταυτόχρονα, είναι κρίσιμο να εξοπλίσουμε τα παιδιά με τα εργαλεία που χρειάζονται ώστε να περιηγηθούν με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα στον ψηφιακό κόσμο. Τα παιδιά πρέπει να εκπαιδεύονται ώστε να κατανοούν τη φύση των ψηφιακών χώρων που καταλαμβάνουν, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου λειτουργίας των αλγορίθμων, πώς να αναγνωρίζουν τον χειριστικό σχεδιασμό και πώς να εξισορροπούν τη ζωή τους μεταξύ του ψηφιακού και του πραγματικού κόσμου. Ωστόσο, ενώ η εκπαίδευση είναι σημαντική, δεν υποκαθιστά την ευρύτερη ευθύνη των πλατφορμών. Το βάρος της ασφάλειας πρέπει να παραμείνει σταθερά στις εταιρείες, όχι στα παιδιά, τους γονείς ή τους δασκάλους.

3.3. Μέτρα και Μηχανισμοί Προστασίας

Η στρατηγική για την προστασία των ανηλίκων από τον εθισμό στο διαδίκτυο απαιτεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση που περιλαμβάνει ενημέρωση, νέα ψηφιακά εργαλεία προστασίας και ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Αυτές οι τρεις κατηγορίες μέτρων πρέπει να λειτουργούν υποστηρικτικά και συμπληρωματικά, διότι η μονομερής εστίαση σε μία μόνο διάσταση δεν επαρκεί για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος. Το πλέγμα των παρεμβάσεων θα εξελιχθεί ταυτόχρονα, ώστε οι ενημερωτικές καμπάνιες, οι δράσεις και οι εκδηλώσεις να συνδυαστούν με συγκεκριμένα έργα και ένα ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας που θα διασφαλίσει την εφαρμογή κανόνων σε μεγάλες πλατφόρμες, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτή η διάκριση είναι καθοριστική για να μπορέσει η Ελλάδα να διαδραματίσει πρωτοποριακό ρόλο, υιοθετώντας εθνικές ρυθμίσεις και θέτοντας την ψηφιακή στρατηγική υπεύθυνης χρήσης των κοινωνικών δικτύων και την προστασία των χρηστών στον πυρήνα των προτεραιοτήτων της νέας σύνθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με έμφαση στην προστασία των ανηλίκων. Παρακάτω συνοψίζονται τα Ενημερωτικά, Προληπτικά και Ρυθμιστικά μέτρα με τους επιμέρους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής.

Ενημερωτικά Μέτρα: Η ενημέρωση αποτελεί το θεμέλιο της στρατηγικής. Τα ενημερωτικά μέτρα στοχεύουν στο να πληροφορήσουν γονείς, παιδιά και το ευρύτερο κοινό για τα υπάρχοντα εργαλεία προστασίας των ανηλίκων από τον εθισμό, τους σημαντικότερους κινδύνους και τις δυνατότητες αντιμετώπισής τους, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, θα προβάλλονται καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν είτε με, είτε χωρίς κρατική παρέμβαση, με σκοπό τη μείωση της χρήσης συσκευών και εφαρμογών που προκαλούν εθισμό. Το κοινό-στόχος περιλαμβάνει νέους γονείς, ανήλικους και εκπαιδευτικούς.

- ✓ Ενημέρωση κηδεμόνων και ανηλίκων για τους κινδύνους που ελλοχεύουν από τη συστηματική και ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου
- ✓ Ενημέρωση κηδεμόνων για όλα τα διαθέσιμα εργαλεία και τις μεθόδους ως προς τον περιορισμό της ανεξέλεγκτης χρήσης του διαδικτύου
- ✓ Ενημέρωση του ευρύ κοινού σχετικά με την ευθύνη που έχουν οι μεγάλοι πάροχοι/εταιρείες ως προς τα μέτρα πρόληψης που πρέπει να λαμβάνουν για το υλικό στο οποίο εκθέτουν τους χρήστες τους
- ✓ Ενημέρωση του ευρύ κοινού για τα δικαιώματα που έχουν απέναντι σε μεγάλους παρόχους/εταιρείες ως προς την επεξεργασία των δεδομένων τους και του υλικού που τους διοχετεύουν
- ✓ Ενημέρωση σχετικά με το επίπεδο χρήσης και έκθεσης στο διαδίκτυο των νέων στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

Νέα Ψηφιακά Εργαλεία: Σε συνδυασμό με τις ενημερωτικές καμπάνιες για τους κινδύνους και τα διαθέσιμα εργαλεία προστασίας, η κυβέρνηση θα ανακοινώσει σειρά πρωτοβουλιών που θα παρέχουν στους γονείς εύκολη πρόσβαση σε εύχρηστα εργαλεία. Αυτά τα εργαλεία θα τους δώσουν τη δυνατότητα να προστατεύσουν τα παιδιά τους από την ανεξέλεγκτη χρήση των ψηφιακών εφαρμογών, των κινητών συσκευών, των κοινωνικών δικτύων και εφαρμογών που ενισχύουν τον εθισμό στην οθόνη. Τα μέτρα αυτά θα συνοδεύονται με:

- ✓ Παροχή εργαλείων για τη λελογισμένη χρήση του διαδικτύου από ανήλικους
- ✓ Παροχή εργαλείων σε κηδεμόνες για τον περιορισμό της χρήσης του διαδικτύου από ανήλικους
- ✓ Εκπαίδευση ανηλίκων στην υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου
- ✓ Περιορισμός φαινομένων εθισμού από τη χρήση του διαδικτύου σε ανήλικους

Ρυθμιστικά Μέτρα: Το πλαίσιο μέτρων ολοκληρώνεται με ρυθμιστικές παρεμβάσεις, οι οποίες απευθύνονται κυρίως στους παρόχους αυτών των υπηρεσιών, σε αντίθεση με τις προηγούμενες κατηγορίες που εστίαζαν στους χρήστες και τους κηδεμόνες τους. Οι προτεινόμενες ρυθμιστικές παρεμβάσεις εντάσσονται σε μια εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική. Σε εθνικό επίπεδο, προτείνεται η υιοθέτηση καλών πρακτικών από άλλες χώρες, ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι προτάσεις συνδέονται με το σημερινό θεσμοθετημένο πλαίσιο και μέτρα για την αποτελεσματικότερη προστασία των χρηστών στο διαδίκτυο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία των ανηλίκων και τη συνδιαμόρφωση μιας νέας νομοθετικής ρύθμισης, του "Digital Fairness Act", η οποία αποτελεί μέρος της μακροπρόθεσμης στρατηγικής (mandate) της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ειδικότερα, σε **Εθνικό επίπεδο** προβλέπεται η δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου για την προστασία των ανηλίκων από μηχανισμούς που οδηγούν σε εθισμό με παράλληλο έλεγχο και παρακολούθηση των πρακτικών που εφαρμόζουν οι μεγάλες πλατφόρμες και πάροχοι ψηφιακών εφαρμογών ως προς την τήρηση εθνικών και ευρωπαϊκών κανόνων. Σε **Ευρωπαϊκό επίπεδο** προβλέπεται η συνδιαμόρφωση της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την προστασία των ανηλίκων από τον διαδικτυακό εθισμό με παρεμβάσεις και θεσμικές πρωτοβουλίες, μαζί με τη χάραξη κοινών πρωτοβουλιών με την Επιτροπή και Κράτη Μέλη προς την κατεύθυνση αυτή.

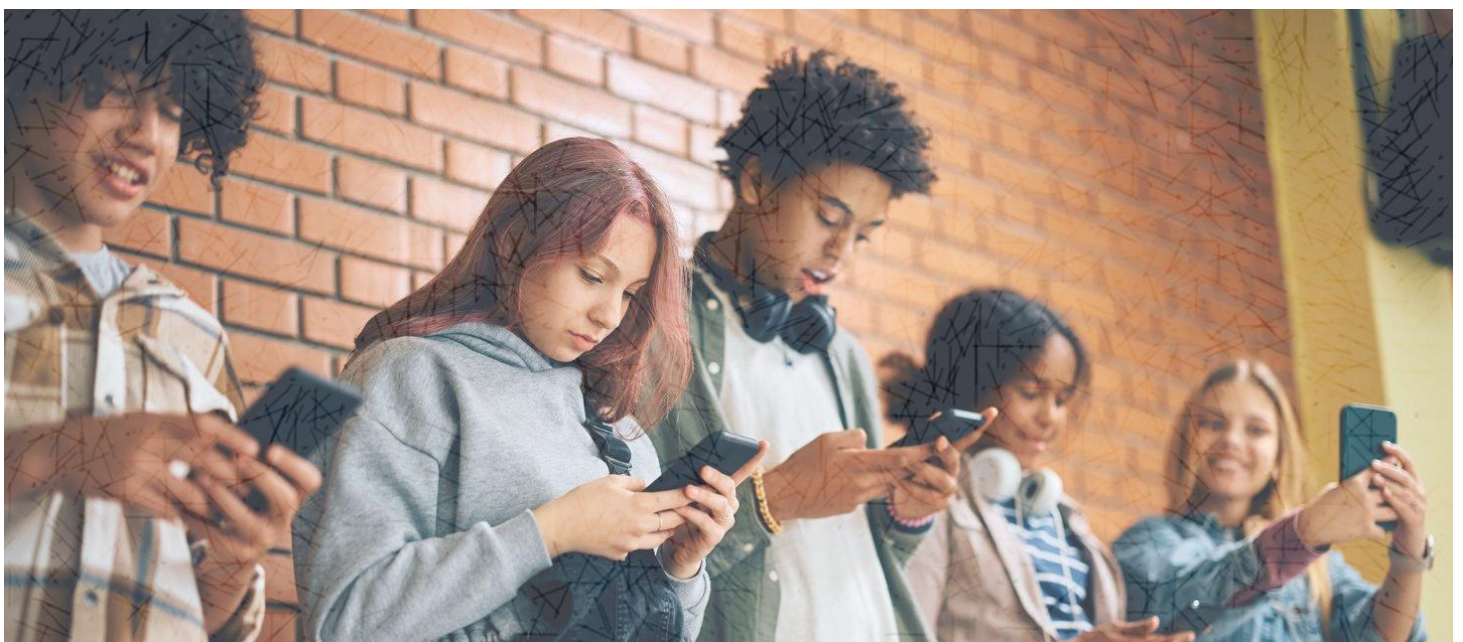
4. Εθνική Στρατηγική - Σχέδιο Δράσης

4.1. Άξονες Υλοποίησης - Δράσεις

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρώτη σε παγκόσμιο επίπεδο έθεσε το πλαίσιο για τη ρύθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών (βλέπε DSA), συμπεριλαμβανομένης και την προστασία των ανηλίκων. Η Ελλάδα βρίσκεται στην καρδιά των ευρωπαϊκών εξελίξεων και φιλοδοξεί να καταστήσει το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για τις ψηφιακές υπηρεσίες ακόμα πιο προστατευτικό των συμφερόντων των ανηλίκων, καταπολεμώντας τον υπαρκτό κίνδυνο εθισμού τους στο διαδίκτυο.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα, στο πλαίσιο και της υλοποίησης της παρούσας Στρατηγικής, υποστηρίζει την **καθιέρωση πανευρωπαϊκού ορίου ψηφιακής ενηλικίωσης για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα 15 έτη**.

Με τη δράση αυτή, η Ελλάδα συντάσσεται με άλλους Ευρωπαίους Εταίρους που έχουν εκφραστεί προς την κατεύθυνση αυτή, όπως ο Γάλλος Πρόεδρος Em. Macron και η Δανή Πρωθυπουργός M. Frederiksen, ενώ αναλαμβάνει πρωτοβουλίες συντονισμού των αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα διαβουλεύεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο την κατάθεση πρότασης για τροποποίηση της Πράξης, ιδίως ενόψει της προγραμματισμένης για τον Νοέμβριο 2027 αξιολόγησης της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Περαιτέρω, η Ελλάδα στηρίζει αυτή την πρωτοβουλία στο εσωτερικό του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των Υπουργών της Κυβέρνησης που συμμετέχουν σε αυτό. Πρόσφατα, ο Υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης σε

παρέμβαση του σε Ευρωπαϊκό Υπουργικό Συμβούλιο³ τόνισε την ανάγκη για την καθιέρωση ενός πανευρωπαϊκού ορίου ψηφιακής ενηλικίωσης, παράλληλα με όλες τις άλλες δράσεις, παρεμβάσεις, μέτρα και εργαλεία που έχουν συζητηθεί.

Παράλληλα, η ταυτοποίηση της ηλικίας των χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να επιτευχθεί και εφαρμοστεί μέσω του Ευρωπαϊκού Πορτοφολιού Ψηφιακής Ταυτότητας, το οποίο θα επιτρέπει τη διασυννοριακή ταυτοποίηση κάθε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με τον Κανονισμό αριθ. 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014, όπως αυτός ισχύει σήμερα (Κανονισμός e-IDAS).

Η Ελλάδα πρωτοπορήσει σε αυτόν τον τομέα, έχοντας ήδη θέσει σε λειτουργία εθνικό Πορτοφόλι Ψηφιακής Ταυτότητας (Gov.gr Wallet), το οποίο χρησιμοποιούν και οι πολίτες της Κύπρου, ενώ προετοιμάζει και ένα αντίστοιχο πορτοφόλι για ανηλίκους (Kids Wallet).

Περαιτέρω, **η Ελλάδα στηρίζει την τροποποίηση της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες αλλά και τη διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου μέσω του “Digital Fairness Act” με στόχο τη ρητή απαγόρευση ψηφιακών μηχανισμών από τις ψηφιακές πλατφόρμες και τα κοινωνικά δίκτυα**, που έχουν σχεδιαστεί για να οδηγούν στον εθισμό όταν αυτές απευθύνονται ή χρησιμοποιούνται από ανηλίκους. Πέραν από την απαγόρευση του άρθρου 28 της Πράξης, σχετικά με τη διαφήμιση που έχει στόχο ανηλίκους βάσει της καταχώρησης προφίλ χρήστη, η Ελλάδα κρίνει ότι η σχεδίαση των διεπαφών (interfaces) και των συστημάτων συστάσεων περιεχομένου (recommender systems), θα πρέπει υποχρεωτικά να μη οδηγεί σε εθισμό όταν αυτά απευθύνονται σε ανηλίκους. Η τωρινή ρύθμιση των ζητημάτων αυτών, στα άρθρα 25 και 27 της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες, στερείται ρητής αναφοράς στην προστασία των ανηλίκων και δεν μπορεί να διασφαλίσει επαρκώς την προστασία τους.

Παράλληλα, η Ελλάδα θα διαμορφώσει συγκεκριμένες προτάσεις για την επικείμενη Πράξη “Digital Fairness Act” μέσω της συστηματικής συμμετοχής στο δημόσιο διάλογο με την Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη για να προβλεφθούν εξειδικευμένες ρυθμίσεις και μέτρα για την προστασία των ανηλίκων στο διαδίκτυο σε σχέση και με τα δικαιώματά τους ως καταναλωτές προϊόντων και εφαρμογών στο ψηφιακό περιβάλλον.

Πέραν των παρεμβάσεων στο Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, η Ελλάδα προωθεί σειρά μέτρων σε εθνικό επίπεδο τα οποία θα υλοποιηθούν μέσα από δέσμη ενημερωτικών, προληπτικών και θεσμικών δράσεων.

4.2. Θεσμικές Πρωτοβουλίες σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό Επίπεδο

4.2.1. Ρυθμιστικά Μέτρα σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Η Ελλάδα προτεραιοποιήσει τις παρεμβάσεις σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μια και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της συμμόρφωσης των πολύ μεγάλων πλατφορμών και μηχανών αναζήτησης μέσα από τις ειδικές υποχρεώσεις που τους έχουν επιβληθεί στην Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA), όπως και παράδειγμα η εκτίμηση και ο περιορισμός των κινδύνων. Όπως αναφέρεται και στον Κανονισμό, ο εθισμός των παιδιών είναι ένας τέτοιος κίνδυνος. Η ΕΕ έχει ήδη εκκινήσει επίσημη διαδικασία κατά της Meta (16/5/2024) για να αξιολογήσει κατά πόσο η εταιρεία στην οποία ανήκει το Facebook και το Instagram ενδέχεται να έχει παραβιάσει την DSA σε τομείς που συνδέονται με την προστασία των ανηλίκων. Ειδικότερα, η ΕΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι τα συστήματα τόσο του Facebook όσο και του Instagram, συμπεριλαμβανομένων των αλγορίθμων τους, ενισχύουν τον εθισμό στη συμπεριφορά, τη χρήση, τις συνήθειες, της προσοχής, δημιουργώντας άκρως προσηλωτικά πρότυπα συμπεριφοράς, τα λεγόμενα «rabbit hole effects». Επιπλέον, η Επιτροπή μελετά επίσης και τις μεθόδους διασφάλισης της ηλικίας και επαλήθευσης που εφαρμόζει η Meta. Αντίστοιχη διαδικασία έχει ξεκινήσει και για το Tik Tok (19/2/2024).

Πρόσφατα (Οκτώβριο, 2024) η ΕΕ απέστειλε αιτήματα σε YouTube και Snapchat σχετικά με τα συστήματα συστάσεων και ζήτησε λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις παραμέτρους που χρησιμοποιούνται από τους αλγορίθμους για να προτείνουν περιεχόμενο στους χρήστες, καθώς και τον ρόλο τους στην ενίσχυση ορισμένων συστημικών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την ψυχική κατάσταση των χρηστών (π.χ. εθιστική συμπεριφορά και rabbit hole effect) και κυρίως των ανηλίκων.

Πράγματι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τα Κράτη Μέλη μπορεί να ασκήσουν σημαντικό έλεγχο στις πολύ μεγάλες πλατφόρμες, μέσα από ένα συμπαγές, συντονισμένο και διεπιστημονικά άρτιο πλαίσιο θεσμικών συναντήσεων με σκοπό

³ www.mindigital.gr/to-be-added

την πρόβλεψη συστηματικών κινδύνων που σχετίζονται με την ασφάλεια και την προστασία των παιδιών προκειμένου η ΕΕ να ασκήσει τις θεσμικές εξουσίες της για τον έλεγχο τη συμμόρφωσης των πολύ μεγάλων πλατφορμών με τις υποχρεώσεις τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Διοίκηση θα προχωρήσει στις παρακάτω θεσμικές πρωτοβουλίες με βασική επιδίωξη την επιτάχυνση της σύνταξης και εφαρμογής των απαραίτητων ρυθμιστικών μέτρων για την αποτελεσματική προστασία των ανηλίκων από τον εθισμό στο διαδίκτυο. Τονίζεται, χωρίς να χρειάζεται να επαναλαμβάνεται στη Στρατηγική, ότι το διαδίκτυο και το ψηφιακό περιβάλλον έχουν πολυάριθμα, σημαντικά και πολύπλευρα οφέλη για τα παιδιά. Εδώ η μέριμνα επικεντρώνεται στα δικαιώματα των ανηλίκων στον ψηφιακό κόσμο, τη χρήση των προσωπικών τους δεδομένων, την κατασκευή μηχανισμών που έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν τον εθισμό με επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία.

[α] Διαβούλευση με Κράτη-Μέλη και ΕΕ για Άμεση Θέσπιση Ευρωπαϊκού Ορίου Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 Έτη

Η Ελλάδα θα προτεραιοποιήσει τη διαβούλευση με Κράτη Μέλη και την ΕΕ για την συζήτηση και απόφαση θέσπισης Ευρωπαϊκού Ορίου Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 Έτη. Αυτό συμπεριλαμβάνει περιοριστικές ρυθμίσεις αλγορίθμων για χρήστες κάτω των 15 ετών αλλά και περιορισμούς στους αλγορίθμους κοινωνικών μέσων για ανηλίκους. Ενδεικτικά, με βάση σημεία της ρύθμισης οι μεγάλες πλατφόρμες να θα είναι υποχρεωμένες να:

- ✓ Περιορίζουν την προώθηση εθιστικού περιεχομένου και να μειώνουν την έκθεση σε περιεχόμενο που προκαλεί παρατεταμένη χρήση (π.χ. βίντεο με αυτόματη αναπαραγωγή, endless scrolling).
- ✓ Εφαρμόζουν μηχανισμούς για τον έλεγχο του χρόνου χρήσης, όπως υπενθυμίσεις για διαλείμματα και όρια ημερήσιας χρήσης για ανήλικους χρήστες.
- ✓ Προσαρμόζουν τους αλγορίθμους ώστε να προστατεύουν τους ανήλικους από ακατάλληλο ή επιβλαβές περιεχόμενο, δίνοντας προτεραιότητα σε εκπαιδευτικό και φιλικό προς τα παιδιά υλικό.
- ✓ Μηχανισμός Επαλήθευσης Ηλικίας και συγκατάθεση κηδεμόνα: Η προτεινόμενη ρύθμιση θα καθορίζει την "ψηφιακή ενηλικίωση" στα 15 έτη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Χρήστες κάτω των 15 ετών δεν θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούν μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χωρίς τη ρητή συγκατάθεση τουλάχιστον ενός προσώπου που ασκεί τη γονική μέριμνα
- ✓ Οι πλατφόρμες θα πρέπει να εφαρμόσουν αξιόπιστους μηχανισμούς επαλήθευσης ηλικίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι περιοριστικές ρυθμίσεις αλγορίθμων εφαρμόζονται μόνο στους χρήστες κάτω των 15 ετών.

Στόχος είναι η προστασία της ψυχικής υγείας των παιδιών και η μείωση των κινδύνων εθισμού που προκαλούνται από τους αλγορίθμους κοινωνικών μέσων, προσφέροντας ένα ασφαλέστερο ψηφιακό περιβάλλον για τους ανήλικους χρήστες.

[β] Αναθεώρηση της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA) και την Προστασία Ανηλίκων (WG6)

Σύμφωνα με το Άρθρο 91 της Πράξης, έως την 17η Νοεμβρίου 2025, η Επιτροπή διενεργεί αξιολόγηση και υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 33, συμπεριλαμβανομένου του πεδίου εφαρμογής των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών που καλύπτονται από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στο κεφάλαιο III τμήμα 5 του παρόντος κανονισμού. Αν και αυτή η επανεξέταση εστιάζει στον προσδιορισμό των κριτηρίων χαρακτηρισμού μίας πλατφόρμας ή μηχανής αναζήτησης ως πολύ μεγάλης και όχι στις επιμέρους υποχρεώσεις αυτών (πχ στην εκτίμηση και στον περιορισμό των συστημικών κινδύνων όπως είναι ο εθισμός), η εν λόγω διαδικασία μπορεί να αναδείξει τυχόν αποτυχίες στην καταπολέμηση συστημικών κινδύνων (όπως ο εθισμός) εκ μέρους των πολύ μεγάλων πλατφορμών καθώς και την ανάγκη συμπερίληψης στον Κανονισμό συγκεκριμένων υποχρεώσεων για σχεδιασμό και χρήση συστημάτων που αποτρέπουν από το σχεδιασμό τους τον εθισμό και θα εξασφαλίζουν προστασία, ασφάλεια και υγεία.

[β1] Ρυθμιστικές πρωτοβουλίες για την κατάργηση της κατασκευής προφίλ χρήστη και άλλων σχετικών μηχανισμών

Στο πλαίσιο των δράσεων για την αναθεώρηση της DSA ή και μέσα από την κανονιστική εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου ή άλλης πρόσφορης θεσμοθέτησης, σημαντικό μέρος της προσπάθειας θα επικεντρωθεί στον τρόπο εισαγωγής

ρυθμίσεων για την κατάργηση της αυτόματης κατασκευής προφίλ χρήστη και σχετικών μηχανισμών καταγραφής και εκμετάλλευσης συμπεριφορών.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 28 της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες υποχρεώνει τους παρόχους πλατφορμών προσβάσιμων σε ανήλικους να λαμβάνουν κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου ιδιωτικότητας, ασφάλειας και προστασίας των ανηλίκων. Για την εφαρμογή αυτής της υποχρέωσης, η ΕΕ σκοπεύει να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες θα διαβουλευτεί με το Συμβούλιο Ψηφιακών Υπηρεσιών στο οποίο συμμετέχουν οι συντονιστές των 27 ΚΜ. Η ΕΕ, κατά το χρονικό διάστημα 31 Ιουλίου - 30 Σεπτεμβρίου 2024, συγκέντρωσε απόψεις σχετικά με τα ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των κατευθυντήριων γραμμών.

Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η Γενική Γραμματεία Τηλεπικοινωνιών & Ταχυδρομείων κατέθεσαν συγκεκριμένες απόψεις που συνάδουν με την παρούσα Στρατηγική (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14352-Protection-of-minors-guidelines/F3496618_en). Οι απόψεις αυτές αφορούν σε Ευρωπαϊκές αρχές και οδηγίες που θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το διαδικτυακό περιβάλλον είναι ασφαλές και δίκαιο για τους ανηλικούς, ενώ η ψηφιακή τεχνολογία και οι αλγόριθμοι που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη θα πρέπει να σχεδιάζονται για να αποτρέπουν τον εθισμό των παιδιών στην 'οθόνη' και άλλες αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών. Επιπλέον, η διαδικτυακή τεχνολογία θα πρέπει να περιορίσει τη χρήση δεδομένων και μεταδεδομένων που θα μπορούσαν να βλάψουν τα δικαιώματα των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της αυτόματης δημιουργίας ιδιωτικού προφίλ χρήστη, των συστημάτων ανταμοιβής και της ατελείωτης περιήγησης σε περιεχόμενο.

Από τη συνολική ανάλυση όλων των απόψεων που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας φάνηκε ότι το θέμα του ψηφιακού εθισμού απασχολεί και άλλους φορείς ως παράγοντας που υπονομεύει την ασφάλεια και προστασία των ανηλίκων. Το εν λόγω θέμα έχει επισημανθεί από την Πράξη και ως ένας δυνητικός συστημικός κίνδυνος τον οποίο οι πολύ μεγάλες πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης πρέπει να περιορίσουν μέσω του σχεδιασμού των υπηρεσιών τους προκειμένου να μην εκμεταλλεύονται, εσκεμμένα ή ακούσια, τις αδυναμίες και την απειρία των ανηλίκων ή να προκαλούν εθιστική συμπεριφορά. Οι πολύ μεγάλες πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης επιπροσθέτως έχουν την υποχρέωση να δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες τους να λαμβάνουν τις υπηρεσίες τους χωρίς κατάρτιση προφίλ.

Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη ότι ένας από τους παράγοντες που δημιουργούν εθισμό στους ανηλικούς είναι η κατάρτιση προφίλ (αφού λόγω του προφίλ οι χρήστες 'βομβαρδίζονται' συνεχώς με περιεχόμενο που τους ενδιαφέρει), **η σαφής απαγόρευση της δυνατότητας κατάρτισης προφίλ στην περίπτωση ανηλίκων, όχι μόνο για διαφημίσεις, αλλά και για κάθε είδους χρήση των πλατφορμών από αυτούς, είναι με βεβαιότητα ένα μέτρο αναλογικό που μπορεί να επιβληθεί από τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ.**

Με βάση τις καλές πρακτικές διεθνώς, οι πολύ μεγάλες πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης τεχνικά δεν έχουν δυσκολίες στην υλοποίησή αυτού του μέτρου αφού είναι άμεσα σχετιζόμενο με τις λυιές υποχρεώσεις που έχουν. Οι υπόλοιπες πλατφόρμες, οι οποίες τεχνικά το υλοποιούν για τις διαφημίσεις, θα πρέπει να το επεκτείνουν σε όλο το εύρος των υπηρεσιών που λαμβάνουν από αυτές οι ανήλικοι. Επομένως, η γενική απαγόρευση κατάρτισης προφίλ για ανηλικούς είναι με βεβαιότητα **ένα μέτρο αναλογικό** που μπορεί να συμβάλει στην καταπολέμηση του εθισμού.

Πέρα όμως από τη συνολική απαγόρευση κατάρτισης προφίλ για όλους τους ανηλικούς που όπως εξηγήθηκε είναι ένα μέτρο αναλογικό αφού δεν εισάγει τεχνικές δυσκολίες υλοποίησης, απαιτούνται και άλλες αλλαγές στον σχεδιασμό των πλατφορμών για την αποτροπή του εθισμού. Μερικά παραδείγματα είναι η υποχρεωτική εισαγωγή από τις πλατφόρμες χρονικού ορίου παραμονής σε αυτές για τους ανηλικούς, απαγόρευση της αυτόματης αναπαραγωγής, περιορισμοί στη δυνατότητα scrolling, απαγόρευση του nudging . Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να συμβάλλουν στον περιορισμό του εθισμού ενώ δεδομένου ότι δεν απαιτούν ιδιαίτερη τεχνική υλοποίηση κρίνονται ως αναλογικά και συνεπώς στο πλαίσιο αυτών που προβλέπει το άρθρο 28.

Τα παραπάνω εκτός από τις διαβουλεύσεις σε επίπεδο Επιτροπής και Κ-Μ, το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η ΕΕΤΤ, ως μέλος στο Συμβούλιο των Ψηφιακών Υπηρεσιών, θα προωθήσουν αυτές τις θέσεις σε όλες τις σχετικές συζητήσεις (είτε σε επίπεδο συμβουλίου DSA είτε σε επίπεδο ομάδων εργασίας) προκειμένου να συνδράμει στη διαμόρφωση των κατευθυντήριων γραμμών σε αυτή την κατεύθυνση.

[β2] Δημοσίευση της Ελληνικής πρότασης για τον Χάρτη Ψηφιακών δικαιωμάτων των Παιδιών και διαβούλευση για την εκπόνηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός πανευρωπαϊκού Χάρτη

Στο πλαίσιο των δράσεων για την αναθεώρηση της DSA ή και μέσα από την κανονιστική εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου ή άλλης πρόσφορης θεσμοθέτησης, θα πραγματοποιηθούν δράσεις για την εκπόνηση και υιοθέτηση Χάρτη Ψηφιακών Δικαιωμάτων των Ανηλίκων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Πράγματι, η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της συζήτησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο γύρω από την κατοχύρωση νέων δικαιωμάτων για την προστασία των ανηλίκων. Η Ελλάδα θα δημοσιεύσει και τη δική της πρόταση σχετικά με ένα χάρτη ψηφιακών δικαιωμάτων που θα ορίζει την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η νομοθεσία στη Ευρωπαϊκή Ένωση, θέτοντας στην καρδιά των νέων αυτών πρωτοβουλιών την προστασία των ανηλίκων. Ο χάρτης ψηφιακών δικαιωμάτων θα αναφέρεται σε κίνδυνους και προκλήσεις από την ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου, σε ευκαιρίες και δυνατότητες για μια κοινή ευρωπαϊκή, ψηφιακή πολιτική ως προς την υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου, σε καταγραφή και αναγνώριση της ύπαρξης νέων δικαιωμάτων για ανήλικους στον ψηφιακό χώρο. Ενδεικτικά δικαιώματα που θα περιλαμβάνονται

- ✓ Right not to be tracked (δικαίωμα στη μη ανίχνευση)
- ✓ Right to meaningful personalization (δικαίωμα για ουσιαστική εξατομίκευση)
- ✓ Right to fairness by design (δικαίωμα δικαιοσύνης κατά το σχεδιασμό)
- ✓ Right to know one's digital alter ego (δικαίωμα να γνωρίζει κανείς το ψηφιακό του alter ego)

[γ] Σύσταση ομάδας εργασίας για προετοιμασία του “Digital Fairness Act” και την τροποποίηση του “Digital Services Act”.

Τόσο για την υλοποίηση των προηγούμενων θεσμικών παρεμβάσεων σε σχέση και με την αναθεώρηση του DSA, όσο και την προετοιμασία των θέσεων για την επικείμενη “Digital Fairness Act” θα συσταθεί ομάδα εργασίας με τις εξής αρμοδιότητες:

- ✓ Παρακολούθηση των εξελίξεων και της προπαρασκευαστικής διαδικασίας γύρω από το “Digital Fairness Act”
- ✓ Συλλογή περιεχομένου και προτάσεων από δεξαμενές σκέψης για τη διαμόρφωση του πλαισίου
- ✓ Επικοινωνία με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωομάδας για τη σύνταξη των προτάσεων
- ✓ Διαμόρφωση ενός πλαισίου νομοθετικών προτάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- ✓ Σύνταξη προτάσεων για την τροποποίηση του “Digital Services Act” με βάση τις προηγούμενες παρεμβάσεις

Ενδεικτικά, ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις που θα εξετάσει η ομάδα εργασίας: (i) Καθορισμός της έννοιας του “tracking”. Αυτή τη στιγμή, ο νομικός ορισμός της έννοιας αυτής, ως μιας έννοιας ευρύτερης του profiling, δεν υπάρχει. (ii) Το “profiling” ορίζεται στην παρ.4 άρθρο 4 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων”, ωστόσο, ο Κανονισμός για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA) απαγορεύει την «προβολή διαφημίσεων» που βασίζονται σε προφίλ ανηλίκων, καθώς και σε προφίλ που χρησιμοποιούν ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον GDPR. Ωστόσο, οι διατάξεις αυτές ίσως θα επαρκούν για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα και τις αρνητικές επιπτώσεις της διαφημιστικής παρακολούθησης, καθώς και την ανάγκη για αυστηρότερη προστασία των ανηλίκων, δεδομένου ότι: εφαρμόζονται μόνο σε διαδικτυακές πλατφόρμες (π.χ. ένας ιστότοπος εφημερίδας ή ο ιστότοπος ενός κανονικού εμπορικού καταστήματος δεν καλύπτονται) και (ii) δεν καλύπτουν όλες τις μορφές διαφημιστικής παρακολούθησης ούτε αντιμετωπίζουν το βασικό ζήτημα, δηλαδή τις αρνητικές επιπτώσεις της εκμετάλλευσης δεδομένων και των αδιαφανών αλγοριθμικών συστημάτων.

[δ] Μη δεσμευτικά ρυθμιστικά μέτρα.

Πρόταση ψηφίσματος για την αντιμετώπιση φαινομένων εθισμού στο διαδίκτυο: Προτείνεται ψήφισμα στο ευρωκοινοβούλιο το οποίο αναγνωρίζει τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι από την παρατεταμένη και ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου. Το ψήφισμα θα συνταχθεί σε συνεργασία με την Ευρωομάδα και θα:

- ✓ Αναγνωρίζει τον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι από την παρατεταμένη και ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου
- ✓ Επισημαίνει το ρυθμιστικό κενό που εξακολουθεί να υπάρχει για την αντιμετώπιση φαινομένων που προκαλούν εθισμό (doom scrolling, profiling, dark patterns etc.) και την απουσία κατάλληλων enforcement mechanisms
- ✓ Αναγνωρίζει την ανάγκη μιας οριζόντιας ρύθμισης για τον ηλικιακό περιορισμό της χρήσης των Social Media σε ευρωπαϊκό επίπεδο

- ✓ Αναγνωρίζει μια σειρά από δικαιώματα στο ψηφιακό χώρο (right not to be tracked, right to meaningful personalization, right to fairness by design, right to know one's digital alter ego) και προσδιορίζει το περιεχόμενό τους.

4.2.2. Ρυθμιστικά Μέτρα σε Εθνικό Επίπεδο

Η Ελλάδα προτεραιοποιήσει επίσης θεσμικές παρεμβάσεις σε Εθνικό επίπεδο ανεξάρτητα από τις δράσεις και πρωτοβουλίες που περιεγράφηκαν παραπάνω σε Ευρωπαϊκή επίπεδο. Εφόσον, η εφαρμογή για κάποιες από αυτές χρονικά συμπέσουν θα εξεταστεί η εναρμόνιση των προς υλοποίηση εθνικών ρυθμιστικών παρεμβάσεων.

[α] Θεσμοθέτηση της Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 έτη και ρυθμίσεις για μηχανισμούς ελέγχου ηλικίας.

Σκοπός της συγκεκριμένης παρέμβασης είναι η νομοτεχνική προετοιμασία και παραγωγή κανόνων δικαίου στο πλαίσιο των αρχών καλής νομοθέτησης για την καθιέρωση της Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 έτη. Οι μεγάλες πλατφόρμες και εφαρμογές κοινωνικών δικτύων θα υποχρεούνται να ελέγχουν τεκμηριωμένα την ηλικία των χρηστών τους, και να μην αρκούνται σε μια απλή «δήλωση» ηλικίας. Ο νόμος απαντά στην ανάγκη για αυξημένη γονική επίβλεψη και έλεγχο στη χρήση των κοινωνικών μέσων από ανήλικους για την προστασία τους από κινδύνους όπως η έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο, ο εθισμός στην οθόνη, ο διαδικτυακός εκφοβισμός και οι παραβιάσεις της ιδιωτικότητας. Οι βασικές κατευθύνσεις της νομοθετικής πρωτοβουλίας περιγράφονται παρακάτω:

- ✓ Όριο Ηλικίας στα 15 Έτη και γονική συγκατάθεση: Η προτεινόμενη ρύθμιση θα καθορίζει την "ψηφιακή ενηλικίωση" στα 15 έτη. Χρήστες κάτω των 15 ετών δεν θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούν ενδιάμεσες υπηρεσίες στο διαδίκτυο, ιδίως μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χωρίς τη ρητή συγκατάθεση τουλάχιστον ενός προσώπου που ασκεί τη γονική μέριμνα. Από την ηλικία των 15 και άνω, οι ανήλικοι θα μπορούν να χρησιμοποιούν αυτόνομα τα κοινωνικά δίκτυα, με τη δυνατότητα προαιρετικού γονικού ελέγχου.
- ✓ Έλεγχος ηλικίας: Οι πάροχοι ενδιάμεσων υπηρεσιών στο διαδίκτυο, ιδίως δε οι πάροχοι μέσων κοινωνικής δικτύωσης, θα υποχρεούνται να ελέγχουν την ηλικία των χρηστών τους. Σημειώνεται ότι η απλή «δήλωση» της ηλικίας ή της ημερομηνίας γέννησης από τον χρήστη δεν θα επαρκεί, και οι πάροχοι θα υποχρεούνται να κάνουν χρήση πρόσθετων μέσων επιβεβαίωσης της ηλικίας των χρηστών, όπως π.χ. με τη χρήση δημοσίων εγγράφων.
- ✓ Η πρόταση αυτή απηχεί τον GDPR, που επιτρέπει στα κράτη μέλη να καθορίσουν την ηλικία ψηφιακής συναίνεσης μεταξύ 13 και 16 ετών. Στην Ελλάδα η ηλικία συμμόρφωσης είναι 15. Στο ίδιο μοτίβο θα κινηθεί και η ψηφιακή ηλικία ενηλικίωσης.
- ✓ Οι πλατφόρμες κοινωνικών μέσων θα πρέπει να εφαρμόσουν μηχανισμούς επαλήθευσης ηλικίας και να εξασφαλίζουν τη συγκατάθεση των γονέων για χρήστες κάτω των 15 ετών. Η μη συμμόρφωση θα υπόκειται σε πρόστιμα και κυρώσεις από τις αρμόδιες ελληνικές ρυθμιστικές αρχές.

[β] Θεσμοθέτηση Μηχανισμού Γονικού Ελέγχου στις συσκευές προβολής Ψηφιακού Περιεχομένου.

Σκοπός της συγκεκριμένης παρέμβασης είναι η νομοτεχνική προετοιμασία για την καθιέρωση υποχρεωτικού μηχανισμού για τον γονικό έλεγχο στις συσκευές προβολής Ψηφιακού Περιεχομένου. Η νομοθετική ρύθμιση θα απαιτεί από τους κατασκευαστές συσκευών που είναι σχεδιασμένες για πρόσβαση στο διαδίκτυο και διατίθενται για εμπορικό σκοπό στην Ελληνική αγορά (smartphones, tablets, υπολογιστές, κονσόλες παιχνιδιών) να προεγκαθιστούν ή να παρέχουν εύκολη πρόσβαση σε λογισμικό γονικού ελέγχου. Το λογισμικό αυτό θα πρέπει να επιτρέπει στους γονείς να:

- ✓ Ρυθμίζουν τον χρόνο μπροστά στην οθόνη.
- ✓ Μπλοκάρουν ακατάλληλο περιεχόμενο.
- ✓ Παρακολουθούν τη χρήση της συσκευής.

Σημειώνεται ότι το λογισμικό γονικού ελέγχου θα πρέπει να είναι εύκολο στη ρύθμιση, χωρίς να απαιτεί εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις. Επιπλέον, η εφαρμογή του θα συμμορφώνεται με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR), διασφαλίζοντας την προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών.

4.3. Ενημερωτικές και Προληπτικές Δράσεις και Έργα

4.3.1. Συστηματική καταγραφή της χρήσης του διαδικτύου πανελλαδικά και της συμπεριφοράς των ανηλίκων

Θα πραγματοποιηθεί ενδελεχής Πανελλαδική έρευνα από διεπιστημονική ομάδα εργασίας για την συλλογή πληροφοριών σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου στη χώρα μας, την συμπεριφορά των ανηλίκων, την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, των ενδεχόμενων τάσεων αλλά και της παρακολούθησης των επιπτώσεων στις θεσμικές παρεμβάσεις που σταδιακά θα υλοποιούνται. Αποτελέσματα της έρευνας θα δημοσιοποιούνται σε ενημερωτική διαδικτυακή ιστοσελίδα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης η οποία θα ενημερώνει με όλες τα σχετικά θέματα και πληροφορίες για την προστασία από εθισμό στο διαδίκτυο. Τα αποτελέσματα επίσης θα αξιοποιούνται και στην δυναμική διαμόρφωση των πολιτικών και παρεμβάσεων της παρούσας στρατηγικής.

4.3.2. Δράσεις ευρείας ενημέρωση του κοινού

[α] Ενημερωτική Ιστοσελίδα για την εγκατάσταση μηχανισμών λελογισμένης χρήσης - parco.gov.gr

Το **parco.gov.gr** είναι ένας νέος ιστότοπος που τίθεται σε λειτουργία από την ελληνική κυβέρνηση, με σκοπό την υποστήριξη γονέων και κηδεμόνων για την ασφάλεια των παιδιών και εφήβων στο διαδίκτυο και στα social media. Το όνομα "Parco" προέρχεται από τη λέξη "parental control" και επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και παροχή ενημέρωσης για τη χρήση εργαλείων για το γονικό έλεγχο.:

- ✓ **Οδηγίες για γονικό έλεγχο** σε συσκευές (iOS, Android).
- ✓ Περιορισμό χρόνου χρήσης εφαρμογών.
- ✓ Αποκλεισμό ακατάλληλου περιεχομένου ή ιστοσελίδων.
- ✓ Παρακολούθηση περιεχομένου που βλέπουν τα παιδιά.
- ✓ Εντοπισμό της τοποθεσίας της συσκευής.

[β] Μέρος 1^ο Καμπάνια ενημέρωσης - Οι κίνδυνοι του εθισμού στο διαδίκτυο και η υπεύθυνη ορθολογική χρήση του

Το πρώτο μέρος της καμπάνιας δίνει έμφαση στους κινδύνους που μπορεί να προκαλέσει ο εθισμός και η υπερβολική χρήση του διαδικτύου. Με βάση και τα πρώτα αποτελέσματα της προηγούμενης δράσης θα παρουσιαστεί και σύγκριση των επιπέδων εθισμού στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη αλλά και Διεθνώς. Θα αναφερθούν παραδείγματα νέων και πώς επηρεάστηκαν από την ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου και να διατυπωθούν προτάσεις για το πώς μπορεί να γίνεται υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου. Ανάμεσα στις προς εξέταση δράσεις συμπεριλαμβάνονται:

- ✓ Τηλεοπτική καμπάνια: τηλεοπτικά σποτ με σχετικό περιεχόμενο
- ✓ Καμπάνια στα Social Media: Χρήση των social media στην προσπάθεια υπεύθυνης και ορθολογικής χρήσης τους. Η υπεύθυνη χρήση δεν συνιστά και μη χρήση. Επιστράτευση influencer για τη μεθοδική μετάδοση του μηνύματος κατά του εθισμού

[β] Μέρος 2^ο - Δικαιώματα χρηστών, δυνατότητες γονέων και κηδεμόνων, ευθύνες παροχών,

Το δεύτερο μέρος της ενημερωτικής μας καμπάνιας αφορά τις ευθύνες που έχουν οι μεγάλοι πάροχοι απέναντι στους χρήστες τους αλλά και τα δικαιώματα που έχουν οι χρήστες. Στόχος είναι η αναχαίτιση του φαινομένου της ψηφιακής ασυμμετρίας (digital asymmetry) με την παροχή των απαραίτητων πληροφοριών προς το ευρύ κοινό σχετικά με τις ασύμμετρες τακτικές που χρησιμοποιούνται από μεγάλες πλατφόρμες / παρόχους ώστε να δημιουργούν μοτίβα εθισμού και να διατηρούν την προσοχή των χρηστών στις πλατφόρμες ακόμη και με μη ενδεδειγμένα μέσα. Οι χρήστες κατέχουν μια πανοπλία δικαιωμάτων για την οποία πρέπει και να ενημερωθούν. Στην καμπάνια αυτή θα υπάρξει ενημέρωση και τις δυνατότητες που έχουν οι γονείς ως προς τον περιορισμό της χρήσης του διαδικτύου από τα παιδιά τους με ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς (built-in mechanisms), είτε εντός των εφαρμογών, είτε στις κονσόλες που χρησιμοποιούν.

4.3.3. Καμπάνια Σχολικής Ευαισθητοποίησης - "Ημέρα Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο"

Καμπάνια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σχολική καμπάνια για την ενημέρωση μαθητών σχετικά με τους κινδύνους του εθισμού, τις ευθύνες των μεγάλων παροχών απέναντι τους και τα δικαιώματα που έχουν οι ίδιοι απέναντι στις μεγάλες πλατφόρμες.

Η καμπάνια μπορεί να γίνει παράλληλα και με την ανακήρυξη μιας ημέρας (π.χ. Τριών Ιεραρχών) ως εθνικής ημέρας Ημέρα 'Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο' / ψηφιακής μάθησης κατά την οποία κάθε έτος θα γίνονται διαφορετικές θεματικές δραστηριότητες στα σχολεία σχετικά με τη χρήση νέων τεχνολογιών, τα οφέλη αλλά και οι πιθανές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία. Η μέρα θα είναι αφιερωμένη στην υπεύθυνη χρήση της τεχνολογίας και στην αντιμετώπιση του εθισμού. Η θεματική μπορεί να επιλέγεται κάθε χρόνο από το Υπ. Παιδείας και το Υπ. Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

4.3.4. Υλοποίηση εφαρμογής Ψηφιακού Πολίτη για ανήλικους - Kids Wallet:

Η εφαρμογή Kids Wallet έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός ασφαλούς και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος για τα παιδιά. Θα συνδέεται με το Gov.gr/ Wallet των γονέων, προσφέροντας γονικό έλεγχο και υποστήριξη σε όλες τις ψηφιακές τους δραστηριότητες. Κάποιες από τις βασικές του λειτουργίες θα περιλαμβάνουν:

Ταυτότητα και Ψηφιακά Έγγραφα: Το Kids Wallet περιέχει την ψηφιακή ταυτότητα του παιδιού και επιπλέον έγγραφα, όπως σχολικά πάσα, κάρτες υγείας και πληροφορίες για τη συμμετοχή σε δραστηριότητες.

Ρυθμίσεις ασφαλείας και αναφορές δραστηριότητας: Οι γονείς μπορούν να ελέγχουν τα δικαιώματα χρήσης της εφαρμογής από το παιδί, όπως η χρήση κατά τις ώρες σχολείου ή η πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ λαμβάνουν ειδοποιήσεις για σημαντικές δραστηριότητες, όπως προσθήκη εγγράφων, επιβεβαίωση ταυτότητας ή χρήση σε εκδηλώσεις.

Προστασία και περιορισμοί χρήσης: Η εφαρμογή Parental Control εντός του Wallet θα διασφαλίζει ότι δεν μπορεί να απεγκατασταθεί χωρίς τη συγκατάθεση του γονέα, ενώ παρέχει τη δυνατότητα μπλοκαρίσματος του κινητού κατά τις σχολικές ώρες. Οι γονείς μπορούν να επιλέγουν περιορισμένες λειτουργίες για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, με έτοιμα πακέτα ρυθμίσεων, όπως για ώρες σχολείου ή ύπνου, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού.

4.4. Χρηματοδότηση (Εθνικά Προγράμματα και Οικονομικό αποτύπωμα)

Η χρηματοδότηση των προβλεπόμενων δράσεων θα πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και από τις βασικές πηγές υποστήριξης παρόμοιων δράσεων όπως το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), το οποίο καλύπτει εθνικά και συγχρηματοδοτούμενα έργα με πόρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση (όπως το ΕΣΠΑ).

4.5. Οδικός Χάρτης Υλοποίησης Σχεδίου Δράσης

4.5.1. Οδικός Χάρτης και Ορόσημα

Παρουσιάζονται παρακάτω συνοπτικά τα μέτρα, οι δράσεις και τα έργα του Σχεδίου Δράσης, μαζί με τα ορόσημα για την επιτυχή υλοποίησή τους

Θεσμικά Μέτρα		Δράσεις και Έργα Ενημέρωσης, Πρόληψης	
Ευρώπη	Ελλάδα	Δράσεις Ενημέρωσης	Νέα εργαλεία και πρόληψη
<p>Θέσπιση Ευρωπαϊκού Ορίου Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 Έτη</p> <p>Αναθεώρηση της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA)</p> <p>Εκπόνηση Χάρτη Ψηφιακών Δικαιωμάτων Ανηλίκων</p> <p>Προετοιμασία του "Digital Fairness Act"</p>	<p>Θεσμοθέτηση Ψηφιακής Ενηλικίωσης στα 15 έτη.</p> <p>Θεσμοθέτηση Μηχανισμού Γονικού Ελέγχου στις συσκευές προβολής Ψηφιακού Περιεχομένου.</p>	<p>Δράσεις ευρείας ενημέρωσης του κοινού</p> <p>Καμπάνια Σχολικής Ευαισθητοποίησης - "Ημέρα Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο"</p>	<p>Συστηματική καταγραφή της χρήσης του διαδικτύου πανελλαδικά και της συμπεριφοράς των ανηλίκων</p> <p>Kids Wallet Υλοποίηση εφαρμογής Ψηφιακού Πολίτη για ανήλικους -</p>

Ορόσημα

[O1]. Πανελλαδική Καταγραφή Χρήσης Διαδικτύου/ Συμπεριφοράς Ανηλίκων. Δημοσίευση αποτελεσμάτων σε ιστοσελίδα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για παιδιά και γονείς. Η ιστοσελίδα θα περιλαμβάνει εκτός των άλλων και πληροφορίες για τα διαθέσιμα εργαλεία περιορισμού της χρήσης του Διαδικτύου και τους κινδύνους του εθισμού. Η ιστοσελίδα parco.gov.gr είναι ήδη διαθέσιμη.

[O2]. Διεπιστημονική Ομάδα Εργασίας για παρακολούθηση, προετοιμασία και παρεμβάσεις σχετικές με τα “Digital Services Act” και “Digital Fairness Act” Δημιουργία”. Η ομάδα εργασίας θα αναλάβει να εκπονήσει ένα πλαίσιο προτάσεων που θα καταθέσει η Ελληνική κυβέρνηση για τη διαμόρφωση του “Digital Fairness Act” και για την επικείμενη τροποποίηση του “DSA” με έμφαση στην προστασία των ανηλίκων από φαινόμενα εθισμού στο διαδίκτυο.

[O3]. Εκπόνηση και δημοσιοποίηση Χάρτη Ψηφιακών Δικαιωμάτων χρηστών διαδικτύου. Ο Χάρτης ψηφιακών δικαιωμάτων θα αποτελέσει το πρώτο βήμα για την ανάδειξη της εθνικής στρατηγικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται για ένα κείμενο θέσεων το οποίο αναγνωρίζει μια σειρά από ψηφιακά δικαιώματα στο διαδίκτυο και ορίζει την κατεύθυνση στην οποία θέλει να κινηθεί η χώρα ως προς την προστασία των ανηλίκων στο ψηφιακό περιβάλλον.

[O4]. Δράσεις ευρείας ενημέρωσης του κοινού (Μέρος 1ο και 2ο). Η καμπάνια ενημέρωσης έχει σκοπό να πληροφορήσει το κοινό σχετικά με τα δικαιώματα έχει απέναντι στις μεγάλες πλατφόρμες, τις υποχρεώσεις αυτών, τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου αλλά και τα μέτρα που λαμβάνει η Ελληνική κυβέρνηση.

[O5]. Καμπάνια Σχολικής Ευαισθητοποίησης και Ημέρα Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού θα υλοποιηθεί μια στοχευμένη καμπάνια για την ενημέρωση μαθητών, δασκάλων και καθηγητών σχετικά με τους κινδύνους από τον εθισμό στο διαδίκτυο και την υπεύθυνη χρήση του. Παράλληλα, θα μελετηθεί η εγκαθίδρυση της “Ημέρα Πλοήγησης στον Ψηφιακό Κόσμο” με στόχο την εξοικείωση μαθητών με τις νέες τεχνολογίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους τους.

[O6]. KidsWallet – Έναρξη. Θα υλοποιηθεί εφαρμογή Ψηφιακού Πολίτη για ανηλίκους (KidsWallet) το οποίο θα παράσχει τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να εξασφαλισθεί η υπεύθυνη και ορθολογική χρήση του διαδικτύου, ενώ θα δώσει τη δυνατότητα σε γονείς και κηδεμόνες να έχουν έναν πιο ουσιαστικό ρόλο στην ψηφιακή εμπειρία των παιδιών τους.

[O7]. Εθνικές θεσμικές παρεμβάσεις. Οι εθνικές νομοθετικές πρωτοβουλίες, ακολουθώντας το παράδειγμα χωρών όπως η Γαλλία, αποτελούν το τελικό κομμάτι του πλέγματος μέτρων με στόχο την υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου και την άσκηση πίεσης για συμμόρφωση σε μεγάλες πλατφόρμες αλλά και στην ΕΕ ως προς την υιοθέτηση πιο αποτελεσματικών κανόνων προστασίας των ανηλίκων.

[O8]. Πρόταση ψηφίσματος σε συνεργασία με τους Έλληνες ευρωβουλευτές. Σε συνέχεια του “Χάρτη Ψηφιακών Δικαιωμάτων”, η ομάδα εργασίας, σε συνεργασία με την ευρωομάδα, θα συντάξει ψήφισμα σχετικά με την ανάληψη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση φαινομένων εθισμού και την αναγνώριση των νέων φιαλών δικαιωμάτων από την ευρωβουλή.

[O9]. Παρεμβάσεις για το DFA και DSA. Προτάσεις από την ομάδα εργασίας για τη διαμόρφωση του “Digital Fairness Act” και την τροποποίηση του “Digital Services Act” μαζί με τις θεσμικές παρεμβάσεις και αποτελέσματα διαβούλευσης με την Επιτροπή και τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη.

[O10] Δεύτερη σειρά δράσεων για την ευρεία ενημέρωση του κοινού με σκοπό την πληροφόρηση σχετικά με τα αποτελέσματα και τις καλές πρακτικές υπεύθυνης και ορθολογικής χρήσης.

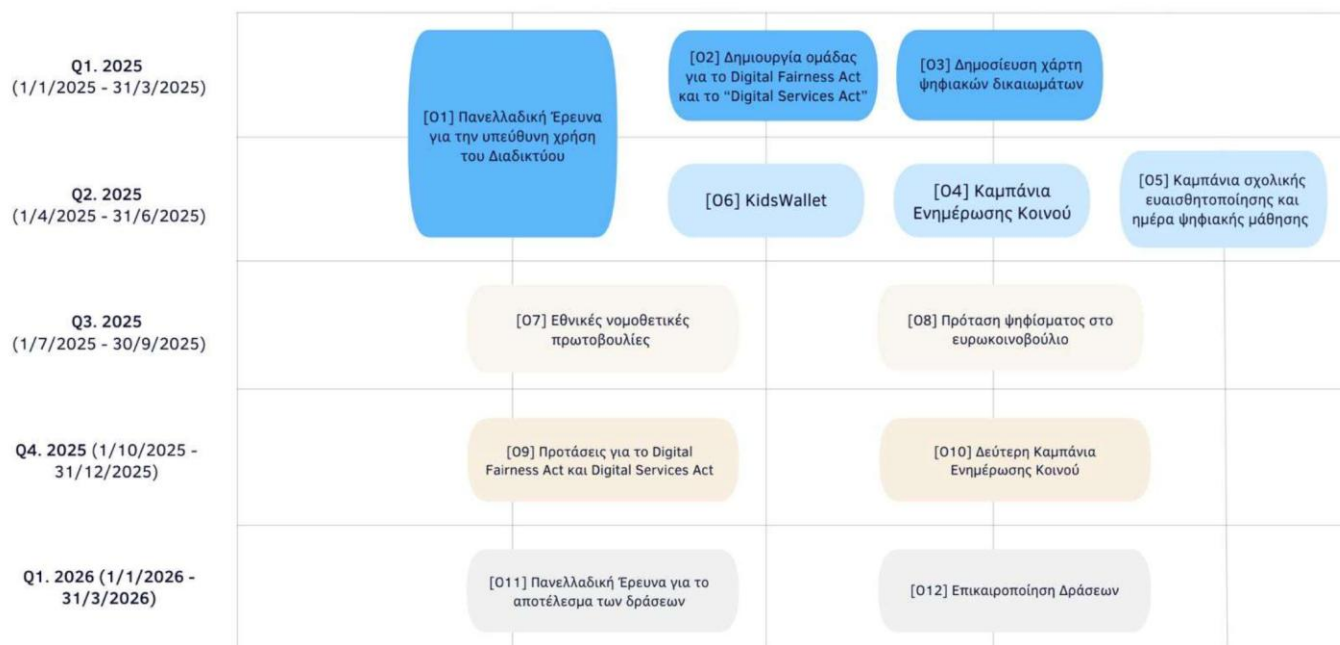
[O11]. Πανελλαδική έρευνα και Καταγραφή τυχόν αλλαγή στη χρήση του διαδικτύου και της συμπεριφοράς ανηλίκων για την αξιολόγηση των μέτρων και των δράσεων που υλοποιήθηκαν κατά τον πρώτο χρόνο υλοποίησης της Στρατηγικής.

[O12]. Επικαιροποίηση των Δράσεων της Στρατηγικής με βάση την αξιολόγηση και το αποτύπωμα του Σχεδίου Δράσης.

4.5.2. Χρονοδιάγραμμα Σχεδίου Δράσης

Το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της στρατηγικής και των 10 ορόσημων εκτείνεται σε μια περίοδο **12-18** μηνών. Ορισμένες από τις πρωτοβουλίες διαμορφώνονται σε άμεση συνάρτηση και με τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο και μπορεί να χρειαστεί ο επαναπροσδιορισμός του χρονικού πλαισίου. Στόχος της στρατηγικής είναι οι ενέργειες που

προτείνονται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο να συμπέσουν και με την έναρξη των διαδικασιών για τη διαμόρφωση του “Digital Fairness Act”.

4.6. Επικοινωνιακό Σχέδιο Στρατηγικής

Για την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής θα υλοποιηθεί ένα ολοκληρωμένο Επικοινωνιακό Σχέδιο που θα διασφαλίζει τη διαφάνεια, τη συνεργασία και τη συμμετοχή όλων όσων την υλοποιούν. Οι στόχοι περιλαμβάνουν την ενημέρωση του κοινού, την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και την ενεργοποίηση της συμμετοχής πολιτών και φορέων. Το σχέδιο στοχεύει σε διαφορετικές ομάδες, όπως το ευρύ κοινό, οι μαθητές, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, επιστημονικοί φορείς και τα μέσα ενημέρωσης, χρησιμοποιώντας απλά, συνεπή και προσαρμοσμένα μηνύματα. Τα κανάλια επικοινωνίας περιλαμβάνουν ψηφιακά μέσα, παραδοσιακά μέσα, δημόσιες δράσεις και οπτικοακουστικό υλικό. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας θα πραγματοποιηθεί μέσω της ανάλυσης ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, με στόχο τη συνεχή βελτίωση του αποτυπώματος. Βασική επιδίωξη αποτελεί η ενίσχυση και η αποδοχή των δράσεων της στρατηγικής και η επιτυχή εφαρμογή της.

4.7. Διαδικασία παρακολούθησης Σχεδίου Δράσης

Για την υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής θα δημιουργηθούν ομάδες εργασίας με στελέχη και επιστήμονες από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Παιδείας, την Ειδική Γραμματεία Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμού, την Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.

Η επίβλεψη, αξιολόγηση και επικαιροποίηση της στρατηγικής θα είναι μια δυναμική και συνεχής διαδικασία που θα εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητά και την δυναμική προσαρμογή των δράσεων της. Η επίβλεψη περιλαμβάνει τη συστηματική παρακολούθηση της προόδου των δράσεων, ενώ η αξιολόγηση θα εστιάζει στην ανάλυση των επιπτώσεων, της αποδοτικότητας και της συμμόρφωσης των δράσεων με τους αρχικούς στόχους. Η επικαιροποίηση θα είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι η στρατηγική και οι προβλεπόμενες δράσεις θα παραμένουν σχετικές και ρεαλιστικές, λαμβάνοντας υπόψη νέες προκλήσεις, τεχνολογικές και ρυθμιστικές εξελίξεις ή πολιτικές προτεραιότητες. Στόχος είναι η στρατηγική να παραμένει ευθυγραμμισμένη με τις ανάγκες της κοινωνίας και τους εθνικούς στόχους.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

5.1. Διεθνές νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον

Τα δικαιώματα των παιδιών περιλαμβάνονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Convention on the Rights of the Child) των Ηνωμένων Εθνών του 1989 (UNCRC), που υιοθετήθηκε με το Ψήφισμα 44/25 και στην οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Σύμβαση ορίζει ως παιδί κάθε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών και ορίζει ότι το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις ενέργειες που αφορούν τα παιδιά.

Το 2021 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ενέκρινε το Γενικό Σχόλιο No. 25 (2021) για τον τρόπο εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης στο ψηφιακό περιβάλλον και συμπεριέλαβε αναφορά στην ευθύνη των επιχειρήσεων για σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον με βάση τη Γενική παρατήρηση αρ. 16 σχετικά με τις ευθύνες των επιχειρηματικών παρόχων. Επίσης, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι τα δικαιώματα του παιδιού ισχύουν τόσο στον φυσικό όσο και στον ψηφιακό κόσμο, όπως αντανακλάται στο Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο Ψηφιακό Περιβάλλον του 2023.

Περαιτέρω, οι Κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2018, Κατευθυντήριες γραμμές για τον σεβασμό, την προστασία και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων του παιδιού στο ψηφιακό περιβάλλον, η Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2022-2027), η οποία αναφέρεται στην ασφαλή χρήση των τεχνολογιών για όλα τα παιδιά, οι Κατευθυντήριες γραμμές της Διεθνούς Ένωσης Τηλεπικοινωνιών (International Telecommunication Union-ITU) του 2020, Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαδικτυακή προστασία των παιδιών, η Απόφαση 67 του 2022 που περιγράφει τον ρόλο της ITU-D (Development Sector) για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο (COP - Child On Protection), η Απόφαση 179 του 2022 που αφορά στο ρόλο της ITU γενικότερα για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο (COP) καθώς και η σύσταση του ΟΟΣΑ του 2021 Σύσταση για τα παιδιά στο ψηφιακό περιβάλλον ενισχύουν αυτό το διεθνές πλαίσιο για την προστασία των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον.

5.2. Θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ για τα δικαιώματα των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον

Η προστασία των παιδιών και η προώθηση των δικαιωμάτων τους αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την ΕΕ, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 1950 και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012 (άρθρο 24). Επιπλέον, η ΕΕ έχει εργαστεί για να δώσει προτεραιότητα στην εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον.

- ✓ Το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ συνεχώς εξελίσσεται με στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικής ασφάλειας των παιδιών στο διαδίκτυο. Ένα όλο και πιο ισχυρό σύνολο του δικαίου της ΕΕ αποσκοπεί στην εφαρμογή και την επιβολή των δικαιωμάτων του παιδιού στο ψηφιακό περιβάλλον. Ενδεικτικά:
- ✓ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για την τεχνητή νοημοσύνη απαγορεύει τα συστήματα που εκμεταλλεύονται τα τρωτά σημεία οποιωνδήποτε προσώπων λόγω της ηλικίας τους (άρθρο 5) και απαιτεί από τα συστήματα υψηλού κινδύνου να εξετάζουν κατά πόσον είναι πιθανό να επηρεάσουν δυσμενώς τα παιδιά (άρθρο 9).
- ✓ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1183 για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα (EUDI) αποτελεί το πακέτο διαμόρφωσης ενιαίου, αξιόπιστου και ασφαλούς ψηφιακού πορτοφολιού ψηφιακής ταυτότητας.
- ✓ Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες) , προβλέπει ιδιαίτερη προστασία στους ανηλίκους (άρθρο 28).
- ✓ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/988 για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων αναγνωρίζει τους κινδύνους για την υγεία που ενέχουν τα ψηφιακά προϊόντα, ιδίως για τα παιδιά.
- ✓ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2854 σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα (Data Act) θεσπίζει ένα εναρμονισμένο πλαίσιο το οποίο προσδιορίζει ποιος έχει δικαίωμα να χρησιμοποιεί δεδομένα προϊόντος ή δεδομένα συναφούς υπηρεσίας, υπό ποιες προϋποθέσεις και σε ποια βάση. Δεν υπάρχει ρητή αναφορά στους ανηλίκους αλλά μόνον στη χρήση των dark patterns προς χειραγώγηση των ευάλωτων καταναλωτών.

- ✓ Γενικός Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) προβλέπει πρόσθετη προστασία για τα δεδομένα των παιδιών.
- ✓ Η ενοποιημένη Οδηγία 2010/13/ΕΕ για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων απαγορεύει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ανηλίκων για εμπορικούς σκοπούς και απαιτεί από τις υπηρεσίες πλατφορμών και ανταλλαγής βίντεο να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των ανηλίκων (άρθρα 6α και 28β).
- ✓ Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση κανόνων με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών , γνωστή ως CSAM/CSAR (Child Sexual Abuse Material/Child Sexual Abuse Regulation) επίσης προβλέπει μια ισχυρή προσέγγιση πρόληψης και ασφάλειας εκ σχεδιασμού.

Η ΕΕ έχει εκδώσει στρατηγικά κείμενα για τα δικαιώματα του παιδιού αλλά και την περαιτέρω προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον

Στο πλαίσιο αυτό, με τη Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού 2021-2024, που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2021, η ΕΕ στοχεύει και στη διασφάλιση και των ψηφιακών δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον ενώ αναγνώρισε ότι υπερβολική έκθεση σε οθόνες και διαδικτυακές δραστηριότητες αποτελεί πηγή ανησυχίας για την υγεία και την ψυχική ευεξία των παιδιών, καθώς οδηγεί σε αυξημένο άγχος, έλλειψη προσοχής, προβλήματα όρασης και έλλειψη σωματικής και αθλητικής δραστηριότητας.

Η ΕΕ κάλεσε τις εταιρείες ΤΠΕ, μεταξύ άλλων:

- ✓ να διασφαλίσουν ότι τα δικαιώματα των παιδιών περιλαμβάνονται στα ψηφιακά προϊόντα και υπηρεσίες ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού,
- ✓ να εφοδιάσουν τα παιδιά και τους γονείς με κατάλληλα εργαλεία για τον έλεγχο του χρόνου παραμονής και της συμπεριφοράς τους μπροστά στην οθόνη, και να τα προστατεύσουν από τις επιπτώσεις της υπερβολικής χρήσης και του εθισμού σε διαδικτυακά προϊόντα και
- ✓ να ενισχύσουν τα μέτρα για την αντιμετώπιση του επιβλαβούς περιεχομένου και της ακατάλληλης εμπορικής επικοινωνίας, όπως μέσω εύχρηστων διαύλων αναφοράς και φραγής ή αποτελεσματικών εργαλείων επαλήθευσης ηλικίας.

Στη συνέχεια το 2022, η Νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για ένα καλύτερο διαδίκτυο για τα παιδιά (BIK+), έθεσε ως στόχο να διασφαλίσει ότι κάθε παιδί προστατεύεται, ενδυναμώνεται και γίνεται σεβαστό στο διαδίκτυο, με ιδιαίτερη έμφαση στις κατάλληλες για την ηλικία ψηφιακές υπηρεσίες. Στο πλαίσιο της ανάγκης μιας νέας στρατηγικής δόθηκε έμφαση και στο ζήτημα του επιβλαβούς διαδικτύου, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και το ζήτημα της έκθεσης των παιδιών σε εθιστικές συμπεριφορές καθώς και στους κινδύνους που μπορεί να ανακύψουν, κατά τον σχεδιασμό επιγραμμικών διεπαφών που εκμεταλλεύονται σκόπιμα ή ακούσια την απειρία των παιδιών και που μπορεί να προκαλέσουν επίσης εθιστική συμπεριφορά. Επίσης, ρητά αποτυπώθηκε ότι παρά τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ (Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και ΓΚΠΔ), οι μηχανισμοί εξακρίβωσης της ηλικίας και τα εργαλεία γονικής συγκατάθεσης εξακολουθούν να είναι αναποτελεσματικά σε πολλές περιπτώσεις.

Το 2023, η Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για τα Ψηφιακά Δικαιώματα και τις Ψηφιακές Αρχές για την ψηφιακή δεκαετία δεσμεύτηκε στην Ένωση σχετικά με την προστασία και ενδυνάμωση των παιδιών και των νέων στο ψηφιακό περιβάλλον με στόχο να προωθήσει θετικές εμπειρίες για παιδιά σε κατάλληλο και ασφαλές ψηφιακό περιβάλλον για την ηλικία και να προστατεύσει όλα τα παιδιά από την παράνομη παρακολούθηση, κατάρτιση προφίλ και στόχευση, ιδίως για εμπορικούς σκοπούς.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επίσης έχει εκδώσει ορισμένες εκθέσεις και ψηφίσματα για την περαιτέρω προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον.

Στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17ης Ιανουαρίου 2024 σχετικά με τους εικονικούς κόσμους γίνεται αναφορά ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον εθιστικό και παραπλανητικό σχεδιασμό ψηφιακών υπηρεσιών, ενώ προειδοποιεί για τα δυνητικά προβλήματα υγείας που ενδέχεται να προκύψουν από την αλληλεπίδραση με εικονικούς κόσμους, όπως ο εθισμός. Επίσης, στο Ψήφισμα υπογραμμίζεται η σημασία του σχεδιασμού και της λειτουργίας διαδικτυακών υπηρεσιών και προϊόντων που χρησιμοποιούνται κυρίως από παιδιά, κατά τρόπο ώστε να είναι ασφαλή για παιδιά ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού. Επίσης, ρητά αποτυπώθηκε ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον

εθιστικό και παραπλανητικό σχεδιασμό στα εικονικά περιβάλλοντα και επισημάνθηκε η ιδιαίτερη ευπάθεια των ανηλίκων και των νέων σε προβλήματα υγείας που ενδέχεται να προκύψουν από την αλληλεπίδραση με εικονικούς κόσμους.

Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2023 σχετικά με τον εθιστικό σχεδιασμό διαδικτυακών υπηρεσιών τονίζει τις σοβαρές επιπτώσεις του εθιστικού σχεδιασμού σε όλα τα άτομα, αλλά ιδίως στα παιδιά και τους εφήβους. Υπογραμμίζει την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σχετικά με τον εθιστικό σχεδιασμό, τις μορφές και τις επιδράσεις του και ζητεί από την Επιτροπή να συντονίσει, να διευκολύνει και να χρηματοδοτήσει στοχευμένη έρευνα, ενώ την καλεί να καταβάλει επιπλέον προσπάθειες σε διεθνή κλίμακα για την προώθηση της ρύθμισης του εθιστικού σχεδιασμού στο διαδίκτυο στο πλαίσιο αυτό και την ανάγκη προώθησης και εφαρμογής πρωτοβουλιών πολιτικής και βιομηχανικών προτύπων για την ασφάλεια, από το στάδιο του σχεδιασμού των ψηφιακών υπηρεσιών και προϊόντων για τα παιδιά που μπορούν να ενθαρρύνουν τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα των παιδιών. Επίσης, ρητά αποτυπώθηκε το ζήτημα του εθιστικού σχεδιασμού δεν καλύπτεται επαρκώς από την ισχύουσα ενωσιακή νομοθεσία και, εάν δεν αντιμετωπιστεί, θα μπορούσε να οδηγήσει σε περαιτέρω επιδείνωση του τομέα της δημόσιας υγείας, ιδίως όσον αφορά τους ανηλίκους.

Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Ιανουαρίου 2023 σχετικά με την προστασία των καταναλωτών στα διαδικτυακά βιντεοπαιχνίδια, στο οποίο δίνεται έμφαση στην εξ ορισμού και εκ σχεδιασμού σχεδίαση που οδηγεί σε εθιστικές συμπεριφορές. Η επιστημονική έρευνα έχει δείξει ότι η ήβη και η εφηβεία είναι περίοδοι της ζωής κατά τις οποίες τα άτομα είναι πιο ευάλωτα με αποτέλεσμα την κατάχρηση του χρόνου που δαπανάται για τη συμμετοχή σε διαδικτυακά βιντεοπαιχνίδια, η οποία επιδεινώνεται από τον χειριστικό σχεδιασμό και μπορεί να δημιουργήσει εθισμούς.

Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 3ης Μαΐου 2022 σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη στην ψηφιακή εποχή υπογραμμίζει ότι τα συστήματα ΤΝ τα οποία είναι πιθανό να αλληλεπιδρούν με παιδιά ή να τα επηρεάζουν με οποιοδήποτε άλλο τρόπο πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα και την ευαλωτότητά τους και να πληρούν τα ύψιστα διαθέσιμα πρότυπα ασφάλειας, προστασίας και ιδιωτικότητας εκ σχεδιασμού και βάσει προεπιλογής.

Τέλος, οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης CEN και CENELEC το 2023 υιοθέτησαν μία Συμφωνία για τον κατάλληλο σχεδιασμό ψηφιακών υπηρεσιών για την ηλικία, καθιερώνοντας μια σαφή διαδικασία για τις ψηφιακούς παρόχους υπηρεσιών, την οποία πρέπει να ακολουθούν κατά το σχεδιασμό προϊόντων και υπηρεσιών προσβάσιμων σε παιδιά.

5.2.1. DSA και προστασία των ανηλίκων στην ΕΕ και στην Ελλάδα

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/31/ΕΚ (Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες - DSA) θεωρεί απαραίτητη την «υπεύθυνη και επιμελής συμπεριφορά των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών» για ένα «ασφαλές, προβλέψιμο και αξιόπιστο επιγραμμικό περιβάλλον», ώστε οι πολίτες της Ένωσης και άλλα άτομα να μπορούν να ασκούν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους (αιτιολογική σκέψη 3). Η προστασία των ανηλίκων αποτελεί σημαντικό στόχο πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αιτιολογική σκέψη 71) και στο πλαίσιο αυτό η Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες εξασφαλίζει καλύτερη προστασία στους ανηλίκους με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθρο 28) και υποχρεώνει τις επιγραμμικές πλατφόρμες να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματά τους όταν περιηγούνται στο διαδίκτυο.

Ειδικότερα, πέραν των γενικών κανόνων που εισάγονται με την Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες για όλους τους παρόχους επιγραμμικών πλατφορμών, όπως για την απαγόρευση σκοτεινών μοτίβων (άρθρο 25), την επιβολή των όρων και προϋποθέσεων με επιμελή, αντικειμενικό και αναλογικό τρόπο και ειδικότερα την επεξήγηση των όρων και των τυχόν περιορισμών, όσον αφορά στη χρήση της υπηρεσίας κατά τρόπο κατανοητό από ανηλίκους (άρθρο 14), τις ρυθμίσεις κατά της παράνομης δραστηριότητας και του παράνομου περιεχομένου (άρθρα 9, 16, 18, 22 και 23) και τις απαιτήσεις υψηλής διαφάνειας (άρθρα 15, 24, 26 και 27), τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται κυρίως με βάση το άρθρο 28 της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες και την υποχρέωση των παρόχων επιγραμμικών πλατφορμών προσβάσιμων σε ανηλίκους να «θέσουν κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου ιδιωτικότητας, ασφάλειας και προστασίας των ανηλίκων, σχετικά με τις υπηρεσίες τους», με ιδιαίτερη έμφαση στην απαγόρευση της κατάρτισης προφίλ για διαφήμιση με χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των ανηλίκων όταν γνωρίζουν με εύλογη βεβαιότητα ότι ο αποδέκτης της υπηρεσίας είναι ανήλικος (αιτιολογική σκέψη 71).

Επιπροσθέτως, οι πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες και πολύ μεγάλες επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης, οι οποίες συγκεντρώνουν έναν αριθμό μέσων μηνιαίων χρηστών στην Ένωση ίσο ή υψηλότερο από 45 εκατομμύρια (πχ Instagram,

TikTok) έχουν επιπρόσθετες υποχρεώσεις σε σχέση με Εκτίμηση (Άρθρο 34) και των Περιορισμό (Άρθρο 35) των συστημικών κινδύνων που απορρέουν από τον σχεδιασμό ή τη λειτουργία των υπηρεσιών και των συστημάτων τους (συμπεριλαμβανομένων των αλγοριθμικών συστημάτων) ή από τη χρήση των υπηρεσιών τους. Επίσης, οι πολύ μεγάλες πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης υποχρεούνται να διαθέτουν τουλάχιστον μία επιλογή για κάθε σύστημα συστάσεων που χρησιμοποιούν που δεν βασίζεται σε κατάρτιση προφίλ (Άρθρο 38).

Η Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες αναγνωρίζει ότι ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζουν τις υπηρεσίες τους αυτές οι εταιρίες βελτιστοποιείται κατά κανόνα προς όφελος των επιχειρηματικών τους μοντέλων, τα οποία βασίζονται στη διαφήμιση, με αποτέλεσμα να εγείρονται κοινωνικές ανησυχίες (αιτιολογική σκέψη 79).

Μία από τις τέσσερις κατηγορίες συστημικών κινδύνων που αναγνωρίζει η Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες αφορά τον πραγματικό ή προβλέψιμο αντίκτυπο των ψηφιακών υπηρεσιών στην άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που προστατεύονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων του παιδιού. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν, για παράδειγμα, σε σχέση με τον σχεδιασμό των αλγοριθμικών συστημάτων. Κατά την αξιολόγηση των κινδύνων για τα δικαιώματα του παιδιού, οι πάροχοι πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών και πολύ μεγάλων επιγραμμικών μηχανών αναζήτησης θα πρέπει να εξετάζουν για παράδειγμα πόσο εύκολο είναι για ανήλικους να κατανοήσουν τον σχεδιασμό και τη λειτουργία της υπηρεσίας, καθώς και πώς οι ανήλικοι μπορούν να εκτεθούν μέσω της υπηρεσίας τους σε περιεχόμενο που μπορεί να βλάψει την υγεία, τη σωματική, πνευματική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν, για παράδειγμα, σε σχέση με τον σχεδιασμό επιγραμμικών διεπαφών οι οποίες, εσκεμμένα ή ακούσια, εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες και την απειρία των ανηλίκων ή που μπορεί να προκαλέσουν εθιστική συμπεριφορά (αιτιολογική σκέψη 81).

Μία άλλη κατηγορία συστημικών κινδύνων πηγάζει τον σχεδιασμό, τη λειτουργία ή τη χρήση πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών και πολύ μεγάλων επιγραμμικών μηχανών αναζήτησης με αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία της δημόσιας υγείας, σε ανήλικους και με σοβαρές αρνητικές συνέπειες για τη σωματική και πνευματική ευεξία ενός προσώπου. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορεί να απορρέουν από τον σχεδιασμό πλατφορμών που μπορεί να τονώσει συμπεριφορικούς εθισμούς (αιτιολογική σκέψη 83 και άρθρο 34).

Οι πάροχοι πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών και πολύ μεγάλων επιγραμμικών μηχανών αναζήτησης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων σε σχέση με τον σχεδιασμό των υπηρεσιών (αιτιολογική σκέψη 89).

Πέρα από τα παραπάνω, η Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (Άρθρο 44) υποστηρίζει τη διαμόρφωση και εφαρμογή προτύπων αναφορικά με στοχευμένα μέτρα για την προστασία των ανηλίκων στο διαδίκτυο

Αυτά που αφορούν περισσότερο την Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες και την προστασία των ανηλίκων στο διαδίκτυο είναι τα ακόλουθα:

- ✓ η αρχή του «υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού»
- ✓ το δικαίωμα προστασίας του παιδιού
- ✓ το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης
- ✓ το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις
- ✓ το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Σύμφωνα με την Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες, οι πλατφόρμες στις οποίες έχουν πρόσβαση οι ανήλικοι απαγορεύεται να προβάλλουν στοχευμένες διαφημίσεις με βάση την κατάρτιση προφίλ ή τη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν.

Επίσης, τα παιδιά θα πρέπει να προστατεύονται από διαδικτυακούς κινδύνους όπως είναι η παρενόχληση, ο εκφοβισμός, οι ψευδείς πληροφορίες, το παράνομο περιεχόμενο και/ή άτομα που ψεύδονται σχετικά με την ταυτότητά τους.

Η Ελλάδα, εναρμόνισε την εθνική νομοθεσία με την Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες με τον Ν. 5099/2024 (Α' 48) "Λήψη μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης

Οκτωβρίου 2022 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/31/ΕΚ («Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες») και άλλες διατάξεις”.

Ο ρόλος του «Εθνικού Συντονιστή Ψηφιακών Υπηρεσιών» στο πλαίσιο της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες ανατέθηκε με τον Ν. 5099/2024 (Α' 48) στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), με κύρια αρμοδιότητα την εποπτεία της συμμόρφωσης των εγκατεστημένων στην Ελλάδα παρόχων ενδιάμεσων ψηφιακών υπηρεσιών. Επίσης, η ΕΕΤΤ είναι αρμόδια για τη διαχείριση καταγγελιών χρηστών (ιδιωτών και επιχειρήσεων) για παραβάσεις της Πράξης, τη συλλογή πληροφοριών από τους παρόχους σχετικά με την τήρηση της Πράξης, την επιβολή κυρώσεων/προστίμων, τον συντονισμό σε εθνικό επίπεδο και συνεργασία με άλλες αρχές για την εφαρμογή της Πράξης αλλά και τη συνεργασία με Συντονιστές άλλων κρατών μελών και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πέραν του Εθνικού Συντονιστή, ο Ν.5099/2024 (Α' 48) ορίζει και τις ακόλουθες δύο (2) αρχές ως αρμόδιες, με καθήκοντα επίβλεψης των παρόχων και επιβολής συγκεκριμένων διατάξεων της Πράξης (Αρμόδιες Αρχές):

- ✓ Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ), το οποίο επιβλέπει την τήρηση των υποχρεώσεων των παρόχων σχετικά με την προβολή διαφημίσεων σε διαδικτυακές πλατφόρμες (άρθρο 26, παρ. 1, περ. α-γ και παρ. 2) και τη λήψη μέτρων προστασίας ανηλίκων (άρθρο 28 παρ. 1).
- ✓ Την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ), η οποία επιβλέπει την τήρηση των υποχρεώσεων των παρόχων που αφορούν στην πληροφόρηση των χρηστών για τον τρόπο εμφάνισης και στόχευσης των διαφημίσεων (άρθρο 26, παρ. 1, περ. δ και παρ.3), καθώς και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων (άρθρο 28).

5.2.2. AI ACT

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για την τεχνητή νοημοσύνη (AI Act) εφεξής και Πράξη για την Τεχνητή Νοημοσύνη εισάγει ένα ολοκληρωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο που στοχεύει στη ρύθμιση της τεχνητής νοημοσύνης (AI) εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατηγοριοποιεί τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης με βάση το επίπεδο κινδύνου τους. Η Πράξη αποτελεί σημαντικό βήμα προς τη διασφάλιση ότι η τεχνητή νοημοσύνη αναπτύσσεται και χρησιμοποιείται υπεύθυνα, ειδικά όταν πρόκειται για την προστασία των παιδιών, τα οποία αναγνωρίζει ρητά ως ευάλωτη ομάδα που χρήζει προστασίας (αιτιολογική σκέψη 28).

Ένας από τους κύριους στόχους της Πράξης για την Τεχνητή νοημοσύνη είναι η προστασία των παιδιών από συγκεκριμένες ευπάθειες που αντιμετωπίζουν στο ψηφιακό περιβάλλον. Μία βασική διάταξη είναι η οριστική απαγόρευση των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που εκμεταλλεύονται τα τρωτά σημεία λόγω ηλικίας, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών (άρθρο 5). Αυτό περιλαμβάνει συστήματα ή εφαρμογές ΤΝ που χειραγωγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά για την παράκαμψη της ελεύθερης βούλησης των χρηστών, όπως χειριστικά παιχνίδια και εφαρμογές που έχουν σχεδιαστεί να χρησιμοποιούν φωνητική βοήθεια, η οποία ενθαρρύνει την επικίνδυνη συμπεριφορά των ανηλίκων. Επιπλέον, τόσο η απαίτηση για αυστηρές αξιολογήσεις κινδύνου για συστήματα τεχνητής νοημοσύνης «υψηλού κινδύνου» καθώς και η ταξινόμηση ως υψηλού κινδύνου των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που εφαρμόζονται σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τα οποία πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρή διαχείριση και επίβλεψη (άρθρα 6 & 7, Παράρτημα ΙΙΙ) είναι στη σωστή κατεύθυνση δίνοντας προτεραιότητα στην προστασία των δικαιωμάτων και την ασφάλεια των παιδιών. Τέλος, επιβάλλοντας τη διαφάνεια στο περιεχόμενο που δημιουργείται από τεχνητή νοημοσύνη όπως τα διαλογικά ρομπότ (chatbots), συμπεριλαμβανομένων των deepfakes και της υποχρέωσης σαφούς γνωστοποίησης στους χρήστες ότι αλληλεπιδρούν με μηχανή, η Πράξη διασφαλίζει ότι οι χρήστες, ιδίως οι ανήλικοι, λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις γνωρίζοντας την φύση του περιεχομένου ως τεχνητά παραγόμενο (αιτιολογικές σκέψεις 133 και 134).

Η ισχύς της Πράξης για την Τεχνητή Νοημοσύνη είναι σε μεταβατικό στάδιο σηματοδοτώντας την αρχή μιας πολύπλοκης διαδικασίας εφαρμογής. Η αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων της Πράξης μέσω σαφών και αυστηρών κατευθυντήριων γραμμών, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με την προστασία των παιδιών καθώς και η συνεχής παρακολούθηση μέσω των θεσμοθετημένων μηχανισμών για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης για την εφαρμογή των κανόνων για τα συστήματα ΤΝ αποτελεί μονόδρομο για την επιτυχή διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των ανηλίκων.

5.2.3. DIGITAL FAIRNESS ACT

Στις 3 Οκτωβρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε επίσης τα αποτελέσματα του «Ελέγχου Ψηφιακής Δικαιοσύνης» (Digital Fairness Check), μιας αξιολόγησης για το αν οι ισχύοντες κανόνες προστασίας καταναλωτών εξακολουθούν να είναι προσαρμοσμένοι στις μεταβαλλόμενες διαδικτυακές πρακτικές. Η έκθεση εντοπίζει μια σειρά από άδικες πρακτικές, όπως τα «σκοτεινά μοτίβα» (dark patterns), οι εθιστικές διεπαφές και οι περίπλοκες διαδικασίες ακύρωσης συνδρομών, οι οποίες είναι πιθανό να καθοδηγήσουν την προετοιμασία του μελλοντικού Νόμου για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη (Digital Fairness Act - DFA). Το κείμενο που θα προταθεί από τον νέο Ευρωπαϊκό Επίτροπο για τη Δημοκρατία, τη Δικαιοσύνη και το Κράτος Δικαίου στοχεύει, συνολικά, στην ενίσχυση των δικαιωμάτων των καταναλωτών, ενώ προσθέτει ένα ακόμη επίπεδο στο ήδη πυκνό ρυθμιστικό τοπίο. Για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ και πέρα από αυτήν, οι νέοι κανονισμοί αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία να επιδείξουν μια συγκεκριμένη δέσμευση για πρακτικές πραγματικά επικεντρωμένες στον χρήστη.

Το 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε μια δημόσια διαβούλευση με την ονομασία Fitness Check, με στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προϋπαρχόντων κανονισμών του Νόμου για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA) στην προστασία των διαδικτυακών καταναλωτών. Συγκεκριμένα, το Fitness Check εξέτασε την αποτελεσματικότητα τριών βασικών οδηγιών της ΕΕ: της Οδηγίας για τις Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές, της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Καταναλωτών και της Οδηγίας για τους Αθέμιτους Όρους στις Συμβάσεις. Στις 3 Οκτωβρίου, η Επιτροπή δημοσίευσε την πολυαναμενόμενη έκθεσή της.

Το κύριο θέμα της έκθεσης επικεντρώνεται στις παραπλανητικές, χειριστικές και εθιστικές πρακτικές, γνωστές ως «σκοτεινά μοτίβα» (dark patterns) – αθέμιτες πρακτικές στο σχεδιασμό ψηφιακών διεπαφών που ωθούν τους καταναλωτές να λαμβάνουν αποφάσεις που δεν θα έπαιρναν διαφορετικά. Ο αντίκτυπος αυτών των πρακτικών, ο οποίος ενισχύεται από την εξατομίκευση που βασιίζεται σε δεδομένα συμπεριφοράς, θέτει μια σημαντική πρόκληση για την προστασία των διαδικτυακών καταναλωτών.

Αν και αυτές οι πρακτικές δεν είναι καινούριες, η διάδοσή τους και η αποτελεσματικότητά τους έχουν αυξηθεί, προκαλώντας ανησυχίες, ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Νότια Κορέα. Στην Ευρώπη, ένας μεγάλος αριθμός νομοθετικών κειμένων εφαρμόζεται σε αυτά τα σκοτεινά μοτίβα, όχι μόνο ως αθέμιτες πρακτικές, αλλά και ως παραβίαση της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της απαγόρευσης κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Λαμβάνοντας υπόψη τους σημαντικούς κινδύνους βλάβης, η Επιτροπή έκρινε ωστόσο αναγκαίο να τα απαγορεύσει πιο ρητά μέσω του DSA.

Η πρόσφατη έκθεση υπογραμμίζει τις κύριες βλάβες που σχετίζονται με τα σκοτεινά μοτίβα: απώλεια αυτονομίας και ιδιωτικότητας, γνωστική υπερφόρτωση, ψυχική βλάβη και μειωμένη συλλογική ευημερία μέσω αρνητικών επιπτώσεων στον ανταγωνισμό και τη διαφάνεια των τιμών. Σημαντικό είναι ότι η Επιτροπή εκτιμά το κόστος που επιβαρύνει τους καταναλωτές λόγω διαδικτυακής παραπλάνησης στα 7 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2023, σε σύγκριση με το κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις, το οποίο εκτιμάται μεταξύ 511 εκατομμυρίων και 737 εκατομμυρίων ευρώ – ένα ισχυρό επιχείρημα υπέρ της ρύθμισης.

Μετά την αξιολόγηση αυτή, η επιστολή αποστολής της Ursula von der Leyen προς τον Michael McGrath, τον Ευρωπαϊκό Επίτροπο για τη Δημοκρατία, τη Δικαιοσύνη και το Κράτος Δικαίου, που δημοσιεύθηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο, καθόρισε στρατηγικές προτεραιότητες για την ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών και την προώθηση της δημοκρατικής ακεραιότητας εντός της ΕΕ. Στην επιστολή αυτή, η Πρόεδρος Ursula von der Leyen αναφέρεται στην ανάγκη δημιουργίας ενός μελλοντικού Νόμου για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη (Digital Fairness Act), «για την καταπολέμηση ανήθικων εμπορικών τεχνικών και πρακτικών, όπως τα σκοτεινά μοτίβα, το influencer marketing στα κοινωνικά δίκτυα, ο εθιστικός σχεδιασμός ψηφιακών προϊόντων και η διαδικτυακή προφίλωση, ιδιαίτερα όταν οι ευπάθειες των καταναλωτών εκμεταλλεύονται για εμπορικούς σκοπούς».

Κατά την ακρόασή του ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 5 Νοεμβρίου 2024, ο Michael McGrath παρουσίασε το όραμά του για τον μελλοντικό Νόμο για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη. Στην εναρκτήρια δήλωσή του, ο McGrath υπογράμμισε την ανάγκη ενίσχυσης των δικαιωμάτων των καταναλωτών στην ψηφιακή αγορά. Ο Νόμος για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη (Digital Fairness Act - DFA) στοχεύει στην αντιμετώπιση χαρακτηριστικών εθιστικού σχεδιασμού σε ψηφιακά προϊόντα, επικεντρώνοντας ειδικά σε πρακτικές όπως τα χαρακτηριστικά που μοιάζουν με τυχερά παιχνίδια και τα loot boxes, τα οποία συχνά συναντώνται σε βιντεοπαιχνίδια. Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν εγείρει ανησυχίες λόγω της

δυνατότητάς τους να εκμεταλλεύονται τις ευπάθειες των παιδιών και να ενθαρρύνουν την υπερβολική δαπάνη χρημάτων. Ο DFA επιδιώκει να μετριάσει αυτούς τους κινδύνους μέσω της εφαρμογής κανονισμών που προστατεύουν τους ανηλίκους από τέτοιες χειριστικές τεχνικές σχεδιασμού. Σε απάντηση στις ανησυχίες που εξέφρασαν αρκετά μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ανέφερε ότι ο DFA θα σχεδιαστεί για να καλύψει τα κενά της υφιστάμενης νομοθεσίας και όχι να διπλασιάσει υπάρχουσες ρυθμίσεις.

Ένα από τα κύρια ζητήματα του έργου είναι η προστασία των ανηλίκων από επιβλαβείς διαδικτυακές πρακτικές. Σε απάντηση ερωτήσεων σχετικά με την προστασία των ανηλίκων, ο Michael McGrath υπογράμμισε τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Ο Νόμος για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη (Digital Fairness Act - DFA) θα αποτελέσει μια ευκαιρία να προστεθεί ένα επιπλέον επίπεδο λογοδοσίας στις πλατφόρμες. Είναι πιθανό να απαιτηθεί από αυτές να λαμβάνουν υπόψη τις ευπάθειες των χρηστών κατά το σχεδιασμό των διεπαφών τους, βασιζόμενες σε αξιολόγηση κινδύνου. Επίσης, είναι δυνατόν ο DFA να εισαγάγει νέα υποκειμενικά δικαιώματα για τους ανηλίκους ή τους γονείς τους. Θα μπορούσαμε, για παράδειγμα, να φανταστούμε ένα δικαίωμα παραμετροποίησης που θα επιτρέπει στους χρήστες, και επομένως και στους γονείς των ανηλίκων, να επεμβαίνουν άμεσα στην αρχιτεκτονική των επιλογών.

Αναγνωρίζοντας τις μοναδικές ευαίσθητες των παιδιών στις πειστικές ψηφιακές στρατηγικές, ο DFA αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα προς την προστασία των νέων χρηστών πέρα από τη φυσική παρουσία τους σε διαδικτυακές πλατφόρμες. Αντιμετωπίζει θεμελιώδη ζητήματα σχετικά με το πώς τα παιδιά αλληλεπιδρούν και επηρεάζονται από τα ψηφιακά περιβάλλοντα, διασφαλίζοντας ότι τα δικαιώματα και η ευημερία τους βρίσκονται στο επίκεντρο της ψηφιακής αγοράς.

Στο πλαίσιο αυτών των προσπαθειών, ο Επίτροπος Michael McGrath ανακοίνωσε μια επικείμενη μελέτη που επικεντρώνεται στις συμπεριφορικές επιπτώσεις των τεχνικών μάρκετινγκ σε διαδικτυακά παιχνίδια για παιδιά. Αυτή η μελέτη στοχεύει να παράσχει εμπειρικά δεδομένα σχετικά με το πώς αυτές οι στρατηγικές μάρκετινγκ επηρεάζουν τους νέους χρήστες, συμβάλλοντας στη λήψη μελλοντικών πολιτικών αποφάσεων. Τα ευρήματα αναμένεται να παρουσιαστούν τον επόμενο χρόνο, συνεισφέροντας σε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στους ψηφιακούς χώρους και καθοδηγώντας την ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών μέτρων προστασίας.

5.2.4. ITU

Η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (International Telecommunication Union - ITU) είναι ο εξειδικευμένος οργανισμός του ΟΗΕ για τις Τηλεπικοινωνίες και για τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Η χώρα μας είναι μέλος του οργανισμού ήδη από την ίδρυσή του το 1865. Σήμερα η ITU αποτελεί το πλαίσιο εντός του οποίου οι κυβερνήσεις αλλά και ο ιδιωτικός τομέας έρχονται σε επαφή και συνεργάζονται για την ανάπτυξη δικτύων και τηλεπικοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα. Η ενασχόληση της ITU με την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο ξεκίνησε μέσω του Joint Coordination Activity on Child Online Protection (JCA-COP) που δημιουργήθηκε το 2012 από την Ομάδα Εργασίας για την Τυποποίηση στα θέματα Ασφάλειας (ITU-T SG17 : Security), ενώ από το 2015 λειτουργεί μόνιμη επιτροπή του Συμβουλίου της ITU για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο (CWG-COP -Council Working Group on COP). Το CWG-COP έχει προσδιορίσει τις κατάλληλες δράσεις για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, οι οποίες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την ευαισθητοποίηση σε θέματα ασφάλειας των παιδιών και την παροχή υποστήριξης στα ΚΜ για την ανάπτυξη οδικών χαρτών που σχετίζονται με την πρωτοβουλία COP. Η αναφερόμενη επιτροπή του Συμβουλίου είναι ανοιχτή για την συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων και αποτελεί μια πλατφόρμα στα μέλη της ITU για την ανταλλαγή απόψεων, για την κατάρτιση βέλτιστων πρακτικών και για συνεργασίες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Στην από 01/10/2024 συνάντηση του CWG-COP αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί συνάντηση της ITU με τις εταιρείες που προσφέρουν πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, για την οποία ορίστηκε αρμόδια η ITU-D και πιο συγκεκριμένα το SG2 : Digital Transformation.

Αν και η ITU ήταν ο πρώτος οργανισμός Τυποποίησης που ασχολήθηκε με την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, μέχρι σήμερα δεν έχει σημειώσει σημαντική εξέλιξη στην κατάρτιση νομοθετικών κειμένων, αφού οι δυο αναφερόμενες αποφάσεις (Απόφαση 67 και 179) είναι οι μόνες που έχουν εκδοθεί. Ειδικότερα για το θέμα προστασίας των παιδιών από τον εθισμό στο διαδίκτυο, μόλις πρόσφατα ξεκίνησε μια κινητικότητα από ΚΜ που εκφράζουν τις έντονες ανησυχίες τους για τις επιπτώσεις που έχει ο διαδικτυακός εθισμός στην υγεία των παιδιών.

5.2.5. CEN/CENELEC

Τον Σεπτέμβριο του 2023, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Τυποποίησης CEN/CENELEC δημοσίευσε ένα βασικό έγγραφο που παρέχει πρακτικές οδηγίες για τους προγραμματιστές και τους σχεδιαστές προϊόντων και υπηρεσιών, ώστε να

διασφαλίζουν ότι σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών κατά την ανάπτυξη των ψηφιακών τους υπηρεσιών. Η Συμφωνία Workshop Agreement CEN-CENELEC CWA 18016 με το Ινστιτούτο Ηλεκτρολόγων και Ηλεκτρονικών Μηχανικών (IEEE) αφορά στο πλαίσιο Age appropriate digital services framework για τις ψηφιακές υπηρεσίες κατάλληλες για παιδιά και έχει υπογραφεί από διάφορους φορείς όπως το 5Rights Foundation και το Eurochild.

Βασίζεται δε στο πρότυπο 2089 της IEEE , που αποτελεί το πλαίσιο για Age Appropriate Digital Services . Πρόκειται για ένα πλαίσιο ψηφιακών υπηρεσιών κατάλληλο για την ηλικία λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές των Δικαιωμάτων για τα Παιδιά του Οργανισμού 5rights Foundation, το οποίο έχει εκδώσει βέλτιστες πρακτικές για την εφαρμογή του Κανονισμού DSA (Digital Services Act) για τα παιδιά, και είναι διαθέσιμο στο <https://5rightsfoundation.com/resource/5rights-launches-tool-to-support-dsa-enforcement-for-children/>.

Επιπλέον, το πρότυπο του IEEE παρέχει ένα σύνολο διαδικασιών για ψηφιακές υπηρεσίες όταν οι τελικοί χρήστες είναι παιδιά, προσαρμόζοντας τις υπηρεσίες που είναι κατάλληλες για την ηλικία τους και δημιουργώντας ένα ψηφιακό περιβάλλον που υποστηρίζει την ασφάλεια των παιδιών και την ιδιωτικότητα τους, μέσω σχεδιασμού (by design). Συνεπώς, τα δικαιώματα και η ευημερία των παιδιών, όπως περιγράφονται στο γενικό σχόλιο αριθμ. 25 (2021) της UNCRC, λαμβάνονται υπόψη στα πρώιμα στάδια ανάπτυξης ενός προϊόντος ή υπηρεσίας, μειώνοντας τους κινδύνους και ενισχύοντας τα οφέλη του ψηφιακού κόσμου για παιδιά κάτω των 18 ετών.

5.3. Λοιπές θεσμικές πρωτοβουλίες Κρατών Μελών της ΕΕ

Σε επίπεδο κρατών μελών, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν πρωτοπόρο στην υιοθέτηση σχετικών νομοθετημάτων. Τον Σεπτέμβριο του 2020 υιοθετήθηκε ο Κώδικας σχεδίασης ανάλογα με την ηλικία (Age Appropriate Design Code - AADC), το 2022 οι οδηγίες για το σχεδιασμό παιδικού κώδικα (The Children’s code design guidance) και το 2023 ο Νόμος για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο (UK Online Safety Act), διατάξεις του οποίου τέθηκαν σε ισχύ στις 31 Οκτωβρίου 2024. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έκανε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της διαδικτυακής ασφάλειας, δίνοντας εντολή στον ψηφιακό ρυθμιστή της χώρας, Ofcom, να καταστήσει την ασφάλεια μέσω σχεδιασμού θεμέλιο λίθο για την εφαρμογή του Νόμου για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο (Online Safety Act). Ο Peter Kyle, Υπουργός Επιστήμης, Καινοτομίας και Τεχνολογίας, ανακοίνωσε σήμερα ότι η ασφάλεια μέσω σχεδιασμού θα αποτελέσει την πρώτη νομική στρατηγική προτεραιότητα για την εφαρμογή του Νόμου.

Στη δήλωσή του, ο Kyle έδωσε εντολή στην Ofcom να διασφαλίσει ότι οι ψηφιακές πλατφόρμες σχεδιάζουν τις υπηρεσίες τους με επίκεντρο την ασφάλεια των παιδιών. Αυτή η οδηγία απαιτεί από την Ofcom να υποβάλει έκθεση στην κυβέρνηση σχετικά με το πώς οι δραστηριότητές της ευθυγραμμίζονται με αυτόν τον στόχο. Η ανακοίνωση τόνισε ότι οι πλατφόρμες πρέπει να «εξετάσουν όλες τις πτυχές των υπηρεσιών και των επιχειρηματικών τους μοντέλων, συμπεριλαμβανομένων των αλγορίθμων και των λειτουργιών, όταν σκέφτονται πώς να προστατεύσουν όλους τους χρήστες στο διαδίκτυο.» Επιπλέον, αναμένεται να «ενσωματώσουν τα αποτελέσματα ασφάλειας στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη νέων λειτουργιών και δυνατοτήτων και να εξετάσουν τρόπους για να κάνουν τις υπάρχουσες λειτουργίες πιο ασφαλείς.»

Επιπλέον, η κυβέρνηση ανακοίνωσε την έναρξη νέας έρευνας για τις διαδικτυακές βλάβες, με το πρώτο έργο να αφορά τις επιπτώσεις της χρήσης smartphone και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στα παιδιά. Αυτή η πρωτοβουλία στοχεύει στην παροχή πληροφοριών που θα καθοδηγήσουν μελλοντικές πολιτικές και ρυθμιστικά μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας στο διαδίκτυο για τους νέους χρήστες.

Την ίδια προσέγγιση ακολούθησαν στην Ιρλανδία, την Ολλανδία, τη Γαλλία και τη Σουηδία με κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των παιδιών στον ψηφιακό χώρο.

Στην Ιρλανδία εξέδωσαν το 2020 έναν Οδηγό για τα ευρωπαϊκά δικαιώματα των παιδιών για το απόρρητο και την ασφάλεια στο διαδίκτυο Know Your Rights - A Guide to Children's European Rights to Online Privacy and Safety καθώς και Βασικές αρχές με προσέγγιση προσανατολισμένη στα προσωπικά δεδομένα των παιδιών το 2021 The Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing.

Στην Ολλανδία εκδόθηκε το 2021 σχετικός Κώδικας για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Code for Children’s Rights.

Στη Σουηδία το 2020 επίσης ανακοινώθηκε ο Οδηγός για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο Διαδίκτυο, Guide how to make Internet a safer place for young people.

Ο Γερμανικός Νόμος για την Προστασία των Νέων (Jugendschutzgesetz): ενημερώθηκε το 2021 για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του ψηφιακού περιβάλλοντος και να προστατεύσει τους ανηλίκους από κινδύνους όπως ο εθισμός στο διαδίκτυο, ο διαδικτυακός εκφοβισμός και το επιβλαβές περιεχόμενο. Ορισμένα βασικά σημεία (ενδεικτικά) περιλαμβάνουν:

- ✓ Προστασία από διαδικτυακούς κινδύνους: Οι ψηφιακές πλατφόρμες, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, των βιντεοπλατφορμών και των διαδικτυακών παιχνιδιών, υποχρεούνται να λάβουν μέτρα για την προστασία των ανηλίκων από διαδικτυακό εκφοβισμό, προσέγγιση από επιτήδειους (grooming) και έκθεση σε επιβλαβές περιεχόμενο.
- ✓ Πρόληψη εθισμού στο διαδίκτυο: Ο νόμος αναφέρεται ρητά στους εθιστικούς μηχανισμούς, όπως τα συστήματα επιβράβευσης και οι συνεχείς ειδοποιήσεις, που μπορεί να οδηγήσουν σε υπερβολική χρήση ή εθισμό. Οι πλατφόρμες πρέπει να εφαρμόσουν χαρακτηριστικά που αποτρέπουν τη συνεχή χρήση από ανηλίκους.
- ✓ Κατάλληλο για την ηλικία περιεχόμενο και κατευθυντήριες γραμμές: Οι πλατφόρμες υποχρεούνται να παρέχουν σαφείς αξιολογήσεις ηλικίας και προειδοποιήσεις για το περιεχόμενο, διασφαλίζοντας ότι οι ανήλικοι δεν εκτίθενται σε ακατάλληλο υλικό. Επίσης, ενισχύονται τα εργαλεία γονικού ελέγχου.
- ✓ Αυξημένη διαφάνεια: Οι πάροχοι πρέπει να είναι διαφανείς σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τις πλατφόρμες τους και να παρέχουν εύκολα κατανοητές εξηγήσεις για τις ρυθμίσεις προστασίας δεδομένων και ιδιωτικότητας στους γονείς και τους ανηλίκους.

Ο Γαλλικός Νόμος για τον Γονικό Έλεγχο (2022-300/2022, Loi n° 2022-300) τροποποιήθηκε το 2022 για να ενισχύσει την προστασία των παιδιών στον ψηφιακό χώρο και απαιτεί από τους κατασκευαστές να εγκαταστήσουν συστήματα γονικού ελέγχου σε συσκευές συνδεδεμένες στο διαδίκτυο που πωλούνται στη Γαλλία, ενώ εκδόθηκε και το σχετικό διάταγμα (Décret n° 2023-588) για την εφαρμογή του από τις 13 Ιουλίου 2024.

Η τροποποίηση αυτή απαιτεί όλες οι συσκευές (όπως smartphones, tablets, υπολογιστές και κονσόλες παιχνιδιών) που χρησιμοποιούνται από παιδιά να είναι εξοπλισμένες με λογισμικό γονικού ελέγχου. Ο νόμος αυτός έχει στόχο να βοηθήσει τους γονείς να διαχειρίζονται τον χρόνο που τα παιδιά περνούν μπροστά από την οθόνη, να παρακολουθούν τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες και να αποτρέπουν την υπερβολική χρήση των ψηφιακών συσκευών. Κύρια σημεία περιλαμβάνουν:

- ✓ Υποχρεωτικό λογισμικό γονικού ελέγχου: Οι κατασκευαστές πρέπει να προεγκαθιστούν ή να παρέχουν εύκολη πρόσβαση σε εργαλεία γονικού ελέγχου σε όλες τις συσκευές. Αυτά τα εργαλεία πρέπει να επιτρέπουν στους γονείς να ελέγχουν και να περιορίζουν τον χρόνο μπροστά στην οθόνη, να μπλοκάρουν ακατάλληλο περιεχόμενο και να παρακολουθούν τη χρήση της συσκευής.
- ✓ Ευκολία στη χρήση: Ο νόμος τονίζει ότι τα χαρακτηριστικά γονικού ελέγχου πρέπει να είναι εύκολα στη ρύθμιση και τη διαχείριση από τους γονείς, χωρίς να απαιτούν τεχνικές γνώσεις.
- ✓ Προστασία της ιδιωτικότητας: Παράλληλα με τον έλεγχο, το λογισμικό πρέπει να σέβεται την ιδιωτικότητα τόσο των παιδιών όσο και των γονέων, διασφαλίζοντας ότι τα προσωπικά δεδομένα διαχειρίζονται με ασφάλεια και σύμφωνα με τους κανονισμούς προστασίας δεδομένων.
- ✓ Εκστρατείες ευαισθητοποίησης: Η γαλλική κυβέρνηση έχει επίσης ξεκινήσει εκστρατείες ενημέρωσης για να εκπαιδεύσει τους γονείς σχετικά με τη σημασία της χρήσης γονικού ελέγχου και της υπεύθυνης διαχείρισης των ψηφιακών συνηθειών των παιδιών.
- ✓ Πρόληψη της ψηφιακής υπερβολής: Ο κύριος στόχος αυτού του νόμου είναι η πρόληψη της υπερβολικής χρήσης της οθόνης, που μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και την ψυχολογία των παιδιών. Ο νόμος ενθαρρύνει την ισορροπημένη και υγιή χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά.

Επίσης, η **Γαλλική Αρχή Προστασίας Δεδομένων** (CNIL) έχει εκδώσει το 2021 Συστάσεις για την Προστασία των Παιδιών στο Διαδίκτυο καθώς και Συστάσεις για το σχεδιασμό εφαρμογών στα Κινητά το 2024.

Ο Γαλλικός Νόμος για την καθιέρωση ψηφιακής ενηλικίωσης (2023-566/2023) , που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2023, ορίζει την έννοια της "ψηφιακής ενηλικίωσης" για τη χρήση των κοινωνικών δικτύων. Η ψηφιακή ηλικία ενηλικίωσης καθορίζεται στα 15 έτη, πράγμα που σημαίνει ότι οι ανήλικοι κάτω των 15 ετών χρειάζονται τη ρητή συγκατάθεση των γονέων τους για να εγγραφούν και να χρησιμοποιήσουν πλατφόρμες κοινωνικών μέσων. Ο ορισμός της ψηφιακής ηλικίας ενηλικίωσης δημιουργεί ένα νομικό πλαίσιο που καθορίζει πότε οι ανήλικοι μπορούν να χρησιμοποιούν αυτόνομα τις πλατφόρμες κοινωνικών μέσων, προστατεύοντας τους νεότερους χρήστες και τυποποιώντας τις απαιτήσεις για τις διαδικτυακές υπηρεσίες στη Γαλλία.

Όριο Ηλικίας στα 15 Έτη:

Ο νόμος ορίζει ότι οι ανήλικοι κάτω των 15 ετών δεν μπορούν να χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων τους.

Από την ηλικία των 15 ετών και άνω, οι ανήλικοι μπορούν να εγγραφούν και να χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα χωρίς την έγκριση των γονέων. Αφήνεται ανοιχτή η δυνατότητα γονικού ελέγχου μέσω εφαρμογών.

Στόχος του Νόμου:

Σκοπός του νόμου είναι η προστασία των ανηλίκων από κινδύνους των κοινωνικών μέσων, όπως η έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο, ο εθισμός, ο διαδικτυακός εκφοβισμός και οι παραβιάσεις της ιδιωτικότητας.

Ενισχύει την ανάγκη για μεγαλύτερη γονική επίβλεψη και έλεγχο στη χρήση των κοινωνικών μέσων από νεότερους χρήστες.

Συμμόρφωση με τους Κανονισμούς της ΕΕ:

Η ψηφιακή ηλικία ενηλικίωσης στα 15 έτη είναι υψηλότερη από το ελάχιστο όριο των 13 ετών που επιτρέπει ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (GDPR), αλλά βρίσκεται εντός του εύρους που επιτρέπεται από τον GDPR (13 έως 16 έτη).

Η Γαλλία αξιοποίησε τη δυνατότητα που παρέχει ο GDPR για να ορίσει αυστηρότερα όρια ηλικίας για την ψηφιακή συναίνεση.

Νομικές Επιπτώσεις:

Οι πλατφόρμες κοινωνικών μέσων υποχρεούνται να εφαρμόσουν μηχανισμούς επαλήθευσης ηλικίας για να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του νόμου και να διασφαλίσουν ότι οι χρήστες κάτω των 15 ετών έχουν τη συγκατάθεση των γονέων τους.

Η μη συμμόρφωση μπορεί να οδηγήσει σε πρόστιμα και κυρώσεις από τις αρμόδιες γαλλικές ρυθμιστικές αρχές, όπως η ARCOM.

5.4. Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Καλές Πρακτικές

5.4.1. Ευρωπαϊκές (ΚΜ και ΕΕ)

Εφαρμογές γονικού ελέγχου και παρακολούθησης του χρόνου οθόνης: Σε ολόκληρη την ΕΕ, εργαλεία όπως το Qustodio και το Google Family Link χρησιμοποιούνται ευρέως για να επιτρέπουν στους γονείς να διαχειρίζονται τις διαδικτυακές δραστηριότητες των παιδιών τους. Αυτές οι εφαρμογές παρέχουν συγκεκριμένες μεθόδους για την παρακολούθηση της χρήσης εφαρμογών, τον καθορισμό ορίων χρόνου οθόνης και τη λήψη αναφορών σχετικά με την ψηφιακή συμπεριφορά, βοηθώντας τα παιδιά να διαχειρίζονται το χρόνο που περνούν σε πλατφόρμες που μπορεί να προκαλέσουν εθισμό.

Κέντρα Ασφαλούς Διαδικτύου (ΚΑΔ): αποτελούν βασική συνιστώσα της πρωτοβουλίας Καλύτερο Διαδίκτυο για τα παιδιά (BIK), η οποία συντονίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα SIC λειτουργούν σε κράτη μέλη της ΕΕ** και σε ορισμένες γειτονικές χώρες, παρέχοντας διάφορες υπηρεσίες που προωθούν την ψηφιακή ευημερία, την ασφάλεια στο διαδίκτυο και ένα θετικό ψηφιακό περιβάλλον για παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς. Γραμμές βοήθειας για παιδιά και γονείς:

Πολλά ΚΑΔ παρέχουν εθνικές Τηλεφωνικές Γραμμές Βοήθειας όπου τα παιδιά, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ζητούν συμβουλές και υποστήριξη σχετικά με τις ανησυχίες για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένου του εθισμού στο διαδίκτυο. Αυτές οι γραμμές βοήθειας προσφέρουν πρακτικές συμβουλές σχετικά με τον τρόπο μείωσης του

χρόνου παραμονής στην οθόνη, τη διαχείριση των διαδικτυακών παιχνιδιών και τη διαχείριση του εθισμού στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Για παράδειγμα, το Βελγικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου προσφέρει μια ειδική γραμμή βοήθειας που καθοδηγεί τις οικογένειες στην υιοθέτηση πιο υγιεινών ψηφιακών συνηθειών.

Προγράμματα ψηφιακής εκπαίδευσης στο σχολείο: Πολλές χώρες της ΕΕ ενσωματώνουν την εκπαίδευση στον ψηφιακό γραμματισμό στα σχολικά προγράμματα σπουδών. Τα προγράμματα διδάσκουν στους μαθητές να αναγνωρίζουν τα σημάδια εθισμού, να διαχειρίζονται υπεύθυνα τον διαδικτυακό χρόνο και να χρησιμοποιούν εποικοδομητικά τις ψηφιακές πλατφόρμες. Στη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, οι μαθητές συμμετέχουν σε εργαστήρια για να αναλύσουν τον δικό τους χρόνο στην οθόνη και να αναπτύξουν υγιέστερες ψηφιακές συνήθειες.

Από τότε που τέθηκε σε ισχύ ο Age Appropriate Design Code στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Σεπτέμβριο του 2021, παρατηρήθηκε ένα κύμα αλλαγών στο σχεδιασμό των προϊόντων τεχνολογίας που βελτιώνει την ψηφιακή εμπειρία των παιδιών. Το Instagram απαγόρευσε στους ενήλικες να στέλνουν μηνύματα σε παιδιά. Απενεργοποίησε επίσης την παρακολούθηση τοποθεσίας και εισήγαγε προτροπές που ενθαρρύνουν τα παιδιά να κάνουν διαλείμματα. Η Google καθιέρωσε το SafeSearch ως προεπιλεγμένη λειτουργία περιήγησης για παιδιά και απενεργοποίησε τη λειτουργία αυτόματης αναπαραγωγής του YouTube. Το TikTok έκανε πρόσφατα ιδιωτικούς τους λογαριασμούς για άτομα κάτω των 16 ετών ως προεπιλογή του συστήματος. Αυτές οι αλλαγές σε πολλές περιπτώσεις έχουν εφαρμοστεί σε περιφερειακό ή παγκόσμιο επίπεδο και μας δίνουν τη σκυτάλη ώστε να θέσουμε ένα εφαρμοστέο παγκόσμιο πρότυπο για τη ρύθμιση της τεχνολογίας για τα παιδιά με επίκεντρο την προστασία της ιδιωτικότητας, την ασφάλεια και την αυτονομία στην ψηφιακή σφαίρα.

5.4.2. Διεθνείς

Αξιοπρόσεκτος είναι ο νόμος περί απορρήτου των καταναλωτών της Καλιφόρνια (CCPA) που περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την προστασία των δεδομένων παιδιών, καθώς μια επιχείρηση μπορεί να πωλεί τις προσωπικές πληροφορίες ενός παιδιού κάτω των 16 ετών μόνο εάν λάβει συγκατάθεση για την πώληση των προσωπικών πληροφοριών του παιδιού. Για παιδιά κάτω των 13 ετών, η εν λόγω έγκριση πρέπει να προέρχεται από τον γονέα ή τον κηδεμόνα του παιδιού, ενώ για τα παιδιά που είναι τουλάχιστον 13 ετών αλλά κάτω των 16 ετών, η συγκατάθεση μπορεί να προέρχεται από το ίδιο το παιδί.

Ακολούθως, το 2022 Καλιφόρνια έγινε η πρώτη πολιτεία των ΗΠΑ που εισήγαγε ακεραίο τον Κώδικα Σχεδιασμού Κατάλληλο για Ηλικία του ΗΒ και ψήφισε νόμο που θα ρυθμίζει τις διαδικτυακές δραστηριότητες όλων των παιδιών κάτω των 18 ετών, τον Κώδικα Σχεδιασμού Κατάλληλο για Ηλικία της Καλιφόρνια (California Age Appropriate Design Code Act-the “Design Act”), ο οποίος επιβάλλει πρόσθετες απαιτήσεις συμμόρφωσης για εταιρείες που προσφέρουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους προς τα παιδιά. Αυτό το παραδειγμα ακολουθηθηκε από την Πολιτεία του Maryland καθώς και του Vermont.

Η Ινδονησία πέρασε στην αρχή του 2024 δύο νόμους για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο οι οποίοι προβλέπουν να τεθεί σε ισχύ ένας Κώδικας Σχεδιασμού Κατάλληλος για Ηλικία, στα πρότυπα του Κώδικα του ΗΒ. Αυτός ο Κώδικας βρίσκεται σε τελική νομοθετική επεξεργασία (από το Υπουργείο Εναρμονισής Νομών) και αναμένεται να υπογραφεί στις αρχές του 2025 από τον Πρόεδρο της Ινδονησιακής Δημοκρατίας.

Η Αυστραλία, έχει εισάγει επίσης το 2021 σχετικό νόμο για την ασφάλεια στο διαδίκτυο (Australian Online Safety Act), με ειδικές προβλέψεις για την ασφάλεια των παιδιών και υποχρεώσεις στους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών, προκειμένου να αναπτύξουν νέους βιομηχανικούς κώδικες και πρότυπα.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων της Αυστραλίας ενέκρινε τον Νοέμβριο 2024 ένα νομοσχέδιο-ορόσημο, το οποίο αποσκοπεί στην απαγόρευση πρόσβασης των παιδιών κάτω των 16 ετών σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, αφήνοντας την τελική απόφαση στη Γερουσία για την επικύρωση αυτής της πρωτοποριακής νομοθεσίας.

Το νομοσχέδιο, που έλαβε διακομματική υποστήριξη, επιβάλλει σημαντική ευθύνη σε πλατφόρμες όπως TikTok, Facebook, Snapchat, Reddit, X και Instagram, καθιστώντας τις υπόλογες για πρόστιμα έως και 50 εκατομμύρια αυστραλιανά δολάρια (περίπου 33 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) σε περιπτώσεις συστημικής αποτυχίας να αποτρέψουν τη δημιουργία λογαριασμών από παιδιά κάτω των 16 ετών.

Η νομοθεσία εγκρίθηκε με 102 ψήφους υπέρ και 13 κατά. Εάν η Γερουσία ψηφίσει το νομοσχέδιο και αυτό καταστεί νόμος, οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης θα έχουν στη διάθεσή τους περίοδο ενός έτους για να εφαρμόσουν τα απαραίτητα μέτρα για την επιβολή των περιορισμών ηλικίας πριν αρχίσουν να επιβάλλονται οι κυρώσεις.

Ο βουλευτής της αντιπολίτευσης, Dan Tehan, ενημέρωσε το Κοινοβούλιο ότι η κυβέρνηση συμφώνησε με τροποποιήσεις στη Γερουσία που στοχεύουν στην ενίσχυση των μέτρων προστασίας της ιδιωτικότητας. Συγκεκριμένα, οι τροποποιήσεις θα απαγορεύουν στις πλατφόρμες να απαιτούν από τους χρήστες την υποβολή εγγράφων ταυτότητας που εκδίδονται από την κυβέρνηση, όπως διαβατήρια ή άδειες οδήγησης, ή να επιβάλλουν την ταυτοποίηση μέσω κρατικού συστήματος ψηφιακής αναγνώρισης.

Κίνα

Στις 24 Οκτωβρίου 2023, το Κρατικό Συμβούλιο της Κίνας δημοσίευσε πλήρως τους «Κανονισμούς για την Προστασία Ανηλίκων στο Διαδίκτυο». Αυτή φαίνεται να είναι η πρώτη ολοκληρωμένη εθνική νομοθεσία στον κόσμο που ρυθμίζει την προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο. Με βάση τις αρχές του μέγιστου οφέλους για τους ανηλίκους και της κοινωνικής συνδιακυβέρνησης, οι κανονισμοί καθορίζουν ολοκληρωμένα τα βασικά συστήματα στον τομέα της προστασίας ανηλίκων στο διαδίκτυο, όπως την καλλιέργεια διαδικτυακού αλφαριθμητισμού ανηλίκων, την τυποποίηση του περιεχομένου στο διαδίκτυο, την προστασία των προσωπικών πληροφοριών των ανηλίκων και την πρόληψη του εθισμού στο διαδίκτυο. Αυτό απαιτεί ενδελεχή μελέτη από κυβερνητικά τμήματα, γονείς, σχολεία και άλλους φορείς. Οι κανονισμοί δίνουν επίσης έμφαση στην κύρια ευθύνη των επιχειρήσεων πλατφόρμας, δείχνοντας την κατεύθυνση για την οικοδόμηση ενός συστήματος συμμόρφωσης για την προστασία ανηλίκων από τις διαδικτυακές επιχειρήσεις στην Κίνα. Οι κανονισμοί αυτοί όχι μόνο προωθούν το θετικό ρόλο των επιχειρήσεων πλατφόρμας στην προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο στην Κίνα, αλλά συμβάλλουν και στη διάδοση της «κινεζικής σοφίας» για την εξερεύνηση νέων μηχανισμών προστασίας ανηλίκων στο διαδίκτυο στην ψηφιακή εποχή για ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Το έργο του ΟΟΣΑ για τα παιδιά στο ψηφιακό περιβάλλον

Το έργο του ΟΟΣΑ για τα παιδιά στο ψηφιακό περιβάλλον ξεκίνησε με την υπουργική δήλωση της Σεούλ του 2008, στην οποία διατυπώθηκε το αίτημα για μια συλλογική προσπάθεια «μεταξύ των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα, της κοινωνίας των πολιτών και της τεχνολογικής κοινότητας του Διαδικτύου για την οικοδόμηση κατανόησης των επιπτώσεων του Διαδικτύου στους ανηλίκους, προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία και η υποστήριξή τους κατά τη χρήση του Διαδικτύου». Το 2011, ο ΟΟΣΑ δημοσίευσε λεπτομερή έκθεση που ανέλυε τους κινδύνους που αντιμετώπιζαν τα παιδιά στο ψηφιακό περιβάλλον εκείνη την εποχή, και το 2012 ενέκρινε τη σύσταση για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο.

Στη συνέχεια, το 2020, η μελέτη που εκπόνησε ο ΟΟΣΑ διαπίστωσε ότι υπήρχαν κατακερματισμένες νομικές και πολιτικές απαντήσεις στις ανάγκες των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον, καθώς και ένα εξελισσόμενο και περίπλοκο τοπίο κινδύνων. Διαπίστωσε ότι οι γονείς χρειάζονται υποστήριξη για να βοηθήσουν τα παιδιά τους να περιηγηθούν στον ψηφιακό κόσμο και ότι πρέπει να ζητείται η γνώμη των ίδιων των παιδιών και να αναγνωρίζονται ως βασικοί ενδιαφερόμενοι και κάτοχοι ατομικών δικαιωμάτων κατά την ανάπτυξη πολιτικών. Η εξάρτηση από τη από κοινού ρύθμιση ή την αυτορρύθμιση των παρόχων ψηφιακών υπηρεσιών δεν ανταποκρινόταν στις ανάγκες των παιδιών και οι πάροχοι ψηφιακών υπηρεσιών θεωρήθηκε ότι διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη διασφάλιση ενός ασφαλούς και επωφελούς ψηφιακού περιβάλλοντος για τα παιδιά.

Στις 31 Μαΐου 2021, με βάση τα πορίσματα αυτά, καθώς και τις τεχνολογικές, πολιτικές και νομικές προόδους από το 2012, το Συμβούλιο του ΟΟΣΑ εξέδωσε τη σύσταση για τα παιδιά στο ψηφιακό περιβάλλον (αναθεώρηση της έκδοσης του 2012). Η σύσταση του ΟΟΣΑ καθορίζει βασικές αρχές και παρέχει συγκεκριμένη καθοδήγηση στις κυβερνήσεις και άλλους φορείς για την επίτευξη ενός ασφαλούς και επωφελούς ψηφιακού περιβάλλοντος για τα παιδιά. Οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τους παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών, οι οποίες εγκρίθηκαν παράλληλα με τη σύσταση του ΟΟΣΑ (ως προσθήκη), επιδιώκουν να στηρίξουν τους παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών στη λήψη μέτρων που σέβονται και προστατεύουν τα δικαιώματα, την ασφάλεια και τα συμφέροντα των παιδιών. Η σύσταση του ΟΟΣΑ συνοδεύεται από συνοδευτικό έγγραφο, το οποίο παρέχει καθοδήγηση και πλαίσιο για τις κυβερνήσεις και τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να στηρίξει τις προσπάθειες εφαρμογής τους.

Πολλές μεγάλες πλατφόρμες κοινωνικής ψυχαγωγίας και ενημέρωσης αντιμετωπίζουν πολύπλοκες καταστάσεις στην προστασία των ανηλίκων. Οι επιχειρήσεις διαδικτυακών πλατφορμών με μεγάλο αριθμό ανηλίκων χρηστών ή σημαντική επιρροή στην ομάδα των ανηλίκων πρέπει όχι μόνο να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις όλων των συστημάτων συμμόρφωσης που προβλέπονται στους κανονισμούς, αλλά και να πληρούν ειδικές απαιτήσεις σε έξι τομείς:

- ✓ Προσαρμογή των υπηρεσιών στα φυσικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά των ανηλίκων σε διαφορετικά στάδια σχεδίασης, έρευνας, ανάπτυξης και λειτουργίας, και τακτική διενέργεια εκτιμήσεων διαδικτυακών επιπτώσεων για ανηλίκους.
- ✓ Παροχή ειδικής λειτουργίας για ανηλίκους ("Λειτουργία Νέων") και ειδικής ζώνης υπηρεσιών για ανηλίκους, προσφέροντας νομική βάση για τις λειτουργίες αυτές.
- ✓ Δημιουργία συστήματος συμμόρφωσης για την προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο, με ανεξάρτητο οργανισμό που αποτελείται κυρίως από εξωτερικά μέλη για την επίβλεψη της κατάστασης προστασίας.
- ✓ Θέσπιση ειδικών κανόνων για την προστασία ανηλίκων, προειδοποιώντας με εμφανή τρόπο τους ανηλίκους χρήστες για τα δικαιώματά προστασίας τους και τις πιθανές βλάβες.
- ✓ Άμεση διακοπή υπηρεσιών σε προϊόντα ή υπηρεσίες που παραβιάζουν τα νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα ανηλίκων.
- ✓ Έκδοση ετήσιας ειδικής αναφοράς κοινωνικής ευθύνης για την προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο.

Οι παραπάνω απαιτήσεις θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να διαδραματίσουν τον κύριο και ηγετικό ρόλο τους στην προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο, βελτιώνοντας συνολικά το επίπεδο προστασίας ανηλίκων στη χώρα.

Σαφείς απαιτήσεις για τα έξυπνα τερματικά προϊόντα

Τα ψηφιακά προϊόντα και υπηρεσίες αναπτύσσονται ραγδαία, με μεγάλες διαφορές στις λειτουργίες προστασίας ανηλίκων που προσφέρουν. Η ενίσχυση των λειτουργιών προστασίας για τα έξυπνα τερματικά προϊόντα βοηθά στη βελτίωση της προστασίας ανηλίκων σε ολόκληρο το ψηφιακό πεδίο. Σύμφωνα με την 51η Έκθεση Στατιστικών για την Κατάσταση του Διαδικτύου στην Κίνα από το Κέντρο Πληροφοριών του Διαδικτύου της Κίνας, μέχρι τον Δεκέμβριο του 2022, οι χρήστες διαδικτύου μέσω κινητών τηλεφώνων ανήλθαν σε 1,065 δισεκατομμύρια.

Οι κανονισμοί προβλέπουν τα εξής:

- ✓ Κράτος ενθαρρύνει και υποστηρίζει την ανάπτυξη προϊόντων προσαρμοσμένων στα φυσικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά των ανηλίκων.
- ✓ Τα σχετικά προϊόντα πρέπει να διαθέτουν λειτουργίες όπως αναγνώριση ακατάλληλου περιεχομένου, προστασία ιδιωτικότητας, πρόληψη εθισμού, και διευκόλυνση για τους κηδεμόνες.
- ✓ Όλα τα προϊόντα πρέπει να εγκαθιστούν λογισμικό προστασίας ανηλίκων είτε προεγκατεστημένα είτε με σαφή οδηγίες εγκατάστασης.

Αυτοί οι κανονισμοί προωθούν την καλύτερη συμβολή των επιχειρήσεων παραγωγής έξυπνων συσκευών στην προστασία ανηλίκων στο διαδίκτυο.

Νέες Απαιτήσεις για το Περιεχόμενο Διαδικτυακής Πληροφορίας

Βάσει της έμφασης του κράτους για την ενθάρρυνση της διάδοσης θετικής ενέργειας και την απαγόρευση διάδοσης περιεχομένου που βλάπτει τη σωματική και ψυχική υγεία των ανηλίκων, οι κανονισμοί θέτουν τέσσερις συγκεκριμένες απαιτήσεις για τις διαδικτυακές επιχειρήσεις:

- ✓ Καθορισμός βασικών προτύπων για το περιεχόμενο που ενδέχεται να επηρεάσει τη σωματική και ψυχική υγεία των ανηλίκων. Οι κανονισμοί απαριθμούν τέσσερις κατηγορίες περιεχομένου που πρέπει να αποφεύγονται: περιεχόμενο που μπορεί να προκαλέσει μίμηση μη ασφαλών συμπεριφορών, παραβιάσεις κοινωνικής ηθικής, ακραία συναισθήματα ή ανάπτυξη κακών συνηθειών.

- ✓ Μη προβολή επιβλαβούς περιεχομένου σε εμφανή σημεία, όπως αρχικές σελίδες, αναδυόμενα παράθυρα ή κορυφαίες αναζητήσεις.
- ✓ Απαγόρευση εμπορικής στόχευσης ανηλίκων μέσω αυτοματοποιημένων μεθόδων λήψης αποφάσεων.
- ✓ Άμεση αντιμετώπιση επιβλαβούς περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένης της διαγραφής, αποκλεισμού ή αναφοράς στις αρμόδιες αρχές. Οι χρήστες που παράγουν ή διαδίδουν τέτοιο περιεχόμενο πρέπει να υπόκεινται σε προειδοποιήσεις, περιορισμούς λειτουργιών, ή ακόμη και κλείσιμο λογαριασμών.

Σαφείς Απαιτήσεις για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση του Διαδικτυακού Εκφοβισμού

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός επηρεάζει σοβαρά τη σωματική και ψυχική υγεία των ανηλίκων και έχει γίνει αντικείμενο διεθνούς προσοχής. Οι κανονισμοί ορίζουν συγκεκριμένες απαιτήσεις για τις διαδικτυακές επιχειρήσεις:

- ✓ Δημιουργία μηχανισμού πρόληψης και ανίχνευσης του διαδικτυακού εκφοβισμού, αξιοποιώντας τεχνητή νοημοσύνη, μεγάλα δεδομένα και συνδυασμό τεχνολογίας και ανθρώπινης εποπτείας.
- ✓ Διασφάλιση εύκολης πρόσβασης σε λειτουργίες για την αποθήκευση αποδεικτικών στοιχείων και την άσκηση δικαιωμάτων από τους ανηλίκους και τους κηδεμόνες τους.
- ✓ Προσφορά εργαλείων αυτοπροστασίας στους ανηλίκους, όπως μπλοκάρισμα αγνώστων, έλεγχος ορατότητας των δημοσιεύσεών τους, και αποτροπή αποστολής μηνυμάτων από τρίτους.
- ✓ Λήψη μέτρων κατά χρηστών που διαδίδουν περιεχόμενο διαδικτυακού εκφοβισμού.

Ενίσχυση της Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων Ανηλίκων

Οι κανονισμοί επισημαίνουν τη σημασία της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων, βασιζόμενοι στη νομοθεσία περί Προσωπικών Δεδομένων. Ορίζουν τρεις συγκεκριμένες απαιτήσεις:

- ✓ Διευκόλυνση πρόσβασης, διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων από τους ανηλίκους ή τους κηδεμόνες τους.
- ✓ Ετήσιους ελέγχους συμμόρφωσης για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων, με την υποβολή των αποτελεσμάτων στις αρμόδιες αρχές.
- ✓ Αντιμετώπιση ευαίσθητων περιστατικών, όπως ιδιωτικά μηνύματα ανηλίκων, μέσω ειδικών μέτρων (ειδοποιήσεις, αποθήκευση αρχείων, ή αναφορές στις αρχές).

Νέες Απαιτήσεις για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση του Εθισμού στο Διαδίκτυο

Ο εθισμός στο διαδίκτυο επηρεάζει σοβαρά την υγεία και την ανάπτυξη των ανηλίκων. Οι κανονισμοί περιλαμβάνουν έξι απαιτήσεις για τις διαδικτυακές επιχειρήσεις:

- ✓ Θέσπιση συστημάτων πρόληψης και αντιμετώπισης εθισμού κατά τη σχεδίαση, ανάπτυξη και λειτουργία προϊόντων.
- ✓ Άμεση τροποποίηση προϊόντων που παρουσιάζουν κινδύνους εθισμού.
- ✓ Ετήσιες δημόσιες αναφορές για την πρόληψη και θεραπεία εθισμού.
- ✓ Εφαρμογή «Λειτουργίας Νέων» σε παιχνίδια, ζωντανές ροές και κοινωνικά δίκτυα.
- ✓ Περιορισμοί κατανάλωσης ανηλίκων σε διαδικτυακές υπηρεσίες.
- ✓ Χρήση ηλεκτρονικής ταυτοποίησης για επαλήθευση ηλικίας και εφαρμογή συστημάτων καταλληλότητας ανά ηλικία.

Έμφαση στη Δημιουργία Αποτελεσματικού Μηχανισμού Παραπόνων και Αναφορών για την Προστασία Ανηλίκων

Οι κανονισμοί απαιτούν από τις διαδικτυακές επιχειρήσεις:

- ✓ Δημιουργία εύχρηστων και αποτελεσματικών καναλιών παραπόνων και αναφορών, με σαφή ανακοίνωση των τρόπων πρόσβασης.
- ✓ Γρήγορη αποδοχή και διαχείριση παραπόνων και αναφορών.

- ✓ Επαγγελματική εκπαίδευση του προσωπικού που χειρίζεται παράπονα, ώστε να κατανοούν τη σχετική νομοθεσία και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις περιπτώσεις.

Σοβαρές Νομικές Ευθύνες για Παραβάσεις των Υποχρεώσεων Προστασίας Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

Η έλλειψη αυστηρών κυρώσεων για παραβάσεις της νομοθεσίας στον τομέα της προστασίας ανηλίκων αποτελεί ανησυχία. Οι κανονισμοί καθορίζουν διαφορετικούς βαθμούς ευθυνών:

- ✓ Μικρές παραβάσεις: Υποχρεωτική διόρθωση και προειδοποίηση από τις αρχές.
- ✓ Σοβαρές παραβάσεις: Βαριές κυρώσεις, όπως υψηλά πρόστιμα, αναστολή δραστηριοτήτων, κλείσιμο ιστοτόπων, ή ανάκληση αδειών λειτουργίας.
- ✓ Ευθύνες φυσικών προσώπων: Πρόστιμα και περιορισμοί στην απασχόληση.

Ο στόχος αυτών των αυστηρών κυρώσεων δεν είναι η τιμωρία, αλλά η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων να δώσουν προτεραιότητα στην προστασία ανηλίκων και να εφαρμόσουν εγκαίρως τις απαιτήσεις της νομοθεσίας.

Στρατηγική Προσέγγιση για την Ενίσχυση της Προστασίας Ανηλίκων από τις Επιχειρήσεις

Προτείνεται οι επιχειρήσεις να δράσουν έγκαιρα σε τρεις τομείς:

- ✓ Δημιουργία εσωτερικού μηχανισμού προστασίας ανηλίκων: Οι κορυφαίοι εκτελεστικοί υπάλληλοι των επιχειρήσεων πρέπει να αναλάβουν ηγετικό ρόλο, ενσωματώνοντας την προστασία ανηλίκων στον στρατηγικό σχεδιασμό και τις κύριες αποφάσεις.
- ✓ Συνεργασία με ανεξάρτητους οργανισμούς: Οι επιχειρήσεις πρέπει να αναθέτουν σε τρίτους ειδικές αξιολογήσεις για την προστασία ανηλίκων, ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα προβλήματα.
- ✓ Εκτεταμένη συμμόρφωση: Οι νομικές απαιτήσεις πρέπει να μετατραπούν σε εσωτερικούς κανονισμούς και διαδικασίες, ενσωματώνοντας τη νομοθεσία σε κάθε πτυχή της ανάπτυξης των επιχειρήσεων.

5.4.3. Παραδείγματα απαγόρευσης χρήσης smartphones - Case Studies

Ηνωμένο Βασίλειο

Στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2023, η κατοχή smartphone ήταν σχεδόν καθολική (98%) μέχρι την ηλικία των 12 ετών, κάτι που επιταχύνθηκε από τη μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο. Υπήρξαν περιοδικές εκκλήσεις για παροχή καθοδήγησης βάσει στοιχείων στα σχολεία, ώστε να ενημερώσουν την ανάπτυξη πολιτικών σχετικά με τη χρήση smartphone. Η πρόσφατη μη υποχρεωτική καθοδήγηση που προτάθηκε από το Υπουργείο Παιδείας (DfE) αναφέρει:

Όλα τα σχολεία πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν μια πολιτική που δημιουργεί ένα περιβάλλον χωρίς κινητά τηλέφωνα, απαγορεύοντας τη χρήση κινητών τηλεφώνων και άλλης έξυπνης τεχνολογίας με παρόμοια λειτουργικότητα σε όλη τη διάρκεια της σχολικής ημέρας, συμπεριλαμβανομένων των μαθημάτων, του διαλείμματος μεταξύ μαθημάτων, των διαλειμμάτων και του μεσημεριανού διαλείμματος.

Ωστόσο, υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των σχολείων όσον αφορά την εφαρμογή των πολιτικών για τα smartphone. Μια πρόσφατη ανασκόπηση των πολιτικών για τα smartphone στο Ηνωμένο Βασίλειο κατηγοριοποίησε τις αντιδράσεις των σχολείων σε τέσσερις κατηγορίες και διαπίστωσε ότι, μεταξύ των γυμνασίων:

- ✓ 11% εφάρμοσαν αυτό που χαρακτηρίζεται ως «Αποτελεσματική απαγόρευση» (όπου τα τηλέφωνα δεν επιτρέπονται στο σχολείο ή αποθηκεύονται σε ντουλάπια ή αντίστοιχα, π.χ., σε θήκες Yondr, στην αρχή της ημέρας).
- ✓ 52% «Απαγόρευση, αλλά το τηλέφωνο είναι παρόν» (π.χ., στις σχολικές τσάντες).
- ✓ 36% «Μερική απαγόρευση» (τα τηλέφωνα απαγορεύονται στις τάξεις, αλλά επιτρέπονται ορισμένες ώρες, όπως στα διαλείμματα ή το μεσημεριανό).
- ✓ Τέλος, κανένα σχολείο δεν ανέφερε ότι είχε «Καμία απαγόρευση».

Όταν χαρτογραφήθηκαν σε σχέση με τις τρέχουσες βαθμολογίες σχολείων, όπως απονέμονται από την Ofsted, τη ρυθμιστική αρχή σχολείων, μια άτυπη επιλογή σχολείων με βαθμολογία «Εξαιρετικό» ήταν πιο πιθανό να επιβάλλει γενικούς περιορισμούς στη χρήση smartphone στις σχολικές εγκαταστάσεις. Τα σχολεία που «Χρειάζονται Βελτίωση» υιοθέτησαν μια σειρά προσεγγίσεων, συχνά απλά λέγοντας στους μαθητές ότι τα smartphone δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται, να φαίνονται ή να ακούγονται κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας. Τα σχολεία που αξιολογούνται ως «Καλό» απαιτούσαν συνήθως από τους μαθητές να παραδίδουν το τηλέφωνό τους κατά την άφιξη ή να διασφαλίζουν ότι αυτά δεν ήταν προσβάσιμα κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας (π.χ., με τη χρήση προσωπικής θήκης Yondr ή αντίστοιχης).

Δεδομένου του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τις θήκες Yondr (ή μια παρόμοια παραλλαγή), αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές θεωρούνται ιδιοκτησία του σχολείου, αλλά οι μαθητές είναι υπεύθυνοι να φέρουν τη θήκη μαζί τους στο σχολείο κάθε μέρα και να την κρατούν σε καλή κατάσταση λειτουργίας.

Σιγκαπούρη

Όπως και τα παιδιά στο Ηνωμένο Βασίλειο, έτσι και τα παιδιά στη Σιγκαπούρη είναι πιθανό να αποκτήσουν το πρώτο τους smartphone μεταξύ 9 και 12 ετών. Σε αντίθεση με χώρες που επιδιώκουν να επιβάλουν απαγόρευση ή περιορισμούς στα smartphones, το Υπουργείο Παιδείας της Σιγκαπούρης θα απαιτεί από όλους τους μαθητές να έχουν τη δική τους ψηφιακή συσκευή μέχρι το 2028. Οι μαθητές θα πληρώνουν για τη συσκευή μέσω των λογαριασμών Edusave τους (στους οποίους η κυβέρνηση συνεισφέρει ετησίως, με αναμενόμενο κόστος περίπου 75 εκατομμυρίων δολαρίων). Για τους μαθητές που χρειάζονται οικονομική βοήθεια, η κυβέρνηση θα παρέχει επιδοτήσεις για να καλύψει το πλήρες κόστος της συσκευής. Κάθε συσκευή, είτε smartphone, tablet είτε laptop, θα είναι εξοπλισμένη με λογισμικό διαχείρισης, όχι μόνο για να αποτρέψει την κακή χρήση αλλά και για να ενισχύσει τα μαθήματα ψηφιακής εγγραμματοσύνης στην τάξη.

Αυτή η πρωτοβουλία βασίζεται στην επιθυμία της Σιγκαπούρης να σκεφτεί την ψηφιακή παιδεία «πιο βαθιά και ολιστικά». Η ψηφιακή εγγραμματοσύνη θα ενσωματωθεί στο πρόγραμμα σπουδών, αντί να αποτελεί ξεχωριστό αντικείμενο. Η προσδοκία είναι ότι, χρησιμοποιώντας τις συσκευές τους, οι μαθητές θα αποκτήσουν δεξιότητες σε διάφορους τομείς που, όπως περιγράφεται στο πρόγραμμα σπουδών, θα τους επιτρέψουν να:

- ✓ συλλέγουν και να αξιολογούν κριτικά πληροφορίες από ψηφιακούς πόρους με ασφαλή, υπεύθυνο και ηθικό τρόπο,
- ✓ ερμηνεύουν, να αναλύουν και να επιλύουν προβλήματα συστηματικά,
- ✓ χρησιμοποιούν λογισμικό και συσκευές αποτελεσματικά και παραγωγικά,
- ✓ διευκολύνουν τη χρήση γνώσεων και δεξιοτήτων σε νέα πλαίσια και να συμβαδίζουν με τις τεχνολογικές εξελίξεις,
- ✓ παράγουν περιεχόμενο και να συνεργάζονται με άλλους σε ένα ψηφιακό περιβάλλον.

Η πλατφόρμα Singapore Student Learning Space είναι η διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα που συμβάλλει στην καινοτομία της μαθητικής εμπειρίας μέσω της στοχευμένης χρήσης τεχνολογίας. Οι μαθητές εργάζονται με τον δικό τους ρυθμό, ενώ οποιοδήποτε πρόβλημα ή δυσκολία μπορεί να εντοπιστεί πιο εύκολα από τους δασκάλους τους και να αντιμετωπιστεί νωρίς. Παρά την αισιοδοξία και τα θετικά στοιχεία που δείχνουν ότι μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να βελτιώσει τα μαθησιακά αποτελέσματα στην τάξη, πρόσφατη έρευνα έχει αναδείξει προβλήματα όπως άδικες πρακτικές δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης και της κατάταξης παιδιών, έλλειψης διαφάνειας και πολυπλοκότητας γύρω από την επεξεργασία και διαχείριση δεδομένων.

Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν και αποκτούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία, οι γονείς είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές και υπηρεσίες για να παραμένουν σε επαφή. Ωστόσο τέτοιες πρακτικές πρέπει να εφαρμόζονται με προσοχή, καθώς η αυξανόμενη ενσωμάτωση της επικοινωνίας μέσω smartphone στις πρακτικές γονικής παρακολούθησης μπορεί να εισαγάγει προβληματικές εντάσεις στη σχέση γονέα-παιδιού.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, η διαδικτυακή μάθηση ανέδειξε ξεκάθαρα την πρόκληση του ψηφιακού χάσματος, καθώς πολλοί μαθητές δεν διέθεταν αρχικά συσκευές για να συμμετέχουν στην εκπαίδευση από το σπίτι. Τα σχολεία δάνεισαν πάνω από 20.000 έξυπνες συσκευές στους μαθητές, ενώ κοινοτικές οργανώσεις δώρισαν επίσης τεχνολογία. Μετά την αντιμετώπιση του χάσματος στην πρόσβαση, τα σχολεία στη Σιγκαπούρη εργάζονται για να μειώσουν

το χάσμα στα μαθησιακά αποτελέσματα, βλέποντας το μέλλον της εκπαίδευσης ως μια ευκαιρία να αξιοποιηθεί η δύναμη της τεχνολογίας και των smartphones ως εκπαιδευτικών εργαλείων.

Είναι ωστόσο αξιοσημείωτο ότι, ενώ η επίσημη πολιτική της κυβέρνησης είναι να προωθηί τα εκπαιδευτικά οφέλη των ψηφιακών συσκευών, ορισμένα σχολεία εφαρμόζουν «απαγορεύσεις» ή περιορισμούς στα smartphones με διάφορους τρόπους. Στα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας, οι πολιτικές για τα smartphones είναι πιθανό να είναι πιο φιλελεύθερες από αυτές των κανονικών σχολείων, αλλά επηρεάζουν τις προσδοκίες των μαθητών σχετικά με το τι μπορούν ή δεν μπορούν να κάνουν με τα smartphones σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Κολομβία

Στο πλαίσιο της δέσμευσής της για την ευημερία και την ανάπτυξη των μαθητών, η Ένωση Διεθνών Σχολείων (Unocoli) και τα 27 ιδιωτικά διεθνή σχολεία (με περίπου 17.000 μαθητές) που αποτελούν μέλη της, έχουν συμφωνήσει να εφαρμόσουν περιορισμό στη χρήση smartphones κατά τις σχολικές ώρες. Κάθε συνεργαζόμενο σχολείο της Unocoli μπορεί να αναπτύξει και να εφαρμόσει τη δική του λεπτομερή πολιτική σχετικά με τον περιορισμό, προσαρμοσμένη στο τοπικό πλαίσιο και στις ανάγκες των μαθητών. Οι λόγοι που παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα τους αναφέρονται σε ερευνητικά ευρήματα που υποστηρίζουν ότι η παρουσία συσκευών:

- ✓ Συνδέεται με μείωση της ακαδημαϊκής απόδοσης.
- ✓ Έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία.
- ✓ Μειώνει την ποιότητα των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.
- ✓ Αυξάνει τον εκφοβισμό και τον διαδικτυακό εκφοβισμό.
- ✓ Συμβάλλει στην ανάπτυξη εθιστικών συμπεριφορών.
- ✓ Μειώνει το ενδιαφέρον για σωματική δραστηριότητα.

Το Υπουργείο Παιδείας απάντησε στην κοινή δήλωση της Unocoli υποστηρίζοντας ότι η χρήση οθονών και smartphones στις τάξεις πρέπει να συμβάλλει στην ανάπτυξη ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων. Πριν από την εφαρμογή ενός παρόμοιου μέτρου για όλα τα σχολεία της χώρας, το Υπουργείο επιμένει ότι πρέπει να υπάρξει διάλογος και συμφωνία εντός κάθε ακαδημαϊκού συμβουλίου, μαζί με διευθυντές, εκπαιδευτικούς, μαθητές και ακόμη και γονείς, για να καθοριστεί αν η χρήση των smartphones πρέπει να περιοριστεί. Το Σύνταγμα είναι ο πιο σημαντικός κανονισμός στο νομικό σύστημα της Κολομβίας και κάθε διάταξη πρέπει να είναι ευθυγραμμισμένη με το περιεχόμενό του. Σύμφωνα με το Άρθρο 44 του Κολομβιανού Συντάγματος: Η οικογένεια, η κοινωνία και το Κράτος έχουν την υποχρέωση να βοηθούν και να προστατεύουν τα παιδιά ώστε να εγγυώνται την αρμονική και ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους και την πλήρη άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Ως εκ τούτου, οι τρέχοντες κανονισμοί υποδεικνύουν ότι τα smartphones δεν πρέπει να δίνονται σε ανηλικούς πριν από την ηλικία των 14 ετών· ωστόσο, δεν υπάρχουν ρητοί κανονισμοί που να εμποδίζουν τους γονείς ή τα σχολεία να το κάνουν. Η κανονιστική προσέγγιση της Κολομβίας διαμορφώνεται, αφενός, από τον Νόμο 2170, σύμφωνα με τον οποίο κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να επικοινωνεί με άλλους μέσω της άμεσης χρήσης γλώσσας, γραφής ή συμβόλων, ή μέσω της εφαρμογής εργαλείων που προσφέρονται από τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας, και, αφετέρου, από μια διάταξη που επιτρέπει στα σχολεία, κατ' εξαίρεση, να περιορίζουν τη χρήση των smartphones, εφόσον δεν παραβιάζεται το δικαίωμα επικοινωνίας των μαθητών, το οποίο περιλαμβάνει:

- ✓ Την ελευθερία έκφρασης για τη διάδοση σκέψεων και απόψεων.
- ✓ Την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.
- ✓ Την ικανότητα πληροφόρησης και λήψης αληθών και αμερόληπτων πληροφοριών, εκπαίδευσης και πρόσβασης στη γνώση, την επιστήμη, την τεχνολογία και άλλα αγαθά και αξίες του πολιτισμού.

Αυτό γίνεται για την προστασία των δικαιωμάτων των μαθητών σε καταστάσεις κινδύνου που σχετίζονται με τη χρήση τεχνολογικών και επικοινωνιακών συσκευών, σε συμφωνία με την οικοδόμηση μιας κουλτούρας προστασίας σύμφωνα με τον Νόμο 1098 (Κώδικας Παιδικής και Εφηβικής Ηλικίας).

Επιπλέον, για άτομα ηλικίας 14 έως 18 ετών, το Άρθρο 45 ορίζει ότι οι έφηβοι έχουν δικαίωμα τόσο στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη όσο και στην προστασία. Περαιτέρω, στο Άρθρο 7 του Νόμου 1581 (2012), καταγράφονται πολλοί φορείς ως υπεύθυνοι για τη διασφάλιση της ασφάλειας των παιδιών και εφήβων στο διαδίκτυο, ιδιαίτερα όσον αφορά τα δεδομένα και την ιδιωτικότητα. Το Δικαστήριο δήλωσε ότι πρέπει να γίνει κατανοητό ως εξής:

- ✓ Όχι μόνο το Κράτος και τα σχολεία πρέπει να αναπτύξουν δράσεις για την αποτροπή της ακατάλληλης χρήσης προσωπικών δεδομένων ανηλίκων κάτω των 18 ετών, αλλά και:
- ✓ Οι γονείς ή άλλα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα τους και οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση αυτής της εγγύησης.
- ✓ Ο νομοθέτης, ο οποίος πρέπει να διασφαλίσει ότι, στο πλαίσιο των νομοθετικών λειτουργιών του, ειδικά όσον αφορά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων παιδιών κάτω των 18 ετών, η νομοθεσία περιλαμβάνει κατάλληλα μέτρα προστασίας για την αρμονική και ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους και την αποτελεσματικότητα των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, όπως περιγράφονται στο Σύνταγμα και στα διεθνή πρότυπα.
- ✓ Το δικαστικό σύστημα, και συγκεκριμένα οι δημόσιοι υπάλληλοι, πρέπει να προστατεύουν τα δικαιώματα που απορρέουν από τη χρήση προσωπικών δεδομένων παιδιών κάτω των 18 ετών, τηρώντας διεθνή πρότυπα ή εξειδικευμένα έγγραφα για το θέμα.
- ✓ Οι οργανισμοί μέσω ενημέρωσης.
- ✓ Οι εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο, αναπτύσσουν εφαρμογές ή ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, που προειδοποιούνται ότι πρέπει να δεσμευτούν για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των παιδιών και εφήβων.